

Hur gör vi stadens gröna ytor grönare?

- Ett gestaltungsförslag med fokus på utveckling av Kungsgatan i Malmö

How do we make the green spaces of the city greener?

- A design proposal with focus on development for Kungsgatan in Malmö

Sandra Ehrsköld

Hur gör vi stadens gröna ytor grönare? – Ett gestaltungsförslag med fokus på utveckling av Kungsgatan i Malmö

How do we make the green spaces of the city greener? – A design proposal with focus on development for Kungsgatan in Malmö

Sandra Ehrsköld

Handledare: Karl Lövvie, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Bengt Persson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Kandidatarbete i trädgårdsdesign

Kurskod: EX0798

Program/utbildning: Trädgårdsingenjör:design - kandidatprogram

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2016

Omslagsbild: Kungsgatan med S:t Pauli kyrka i bakgrunden. Tagen av Sandra Ehrsköld, maj 2016.

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Kungsgatan, stadsplanering, design

Förord

Under min utbildning på SLU Alnarp har jag varit på många föreläsningar och några har fastnat mer i minnet än andra. En av dem var en föreläsning om Malmö där staden benämndes som "Parkernas stad". Jag kände stolthet över att vara Malmöbo.

Efter att ha bott i Malmö i några år upplevde jag dock inte att det var en speciellt grön stad. Jag fick dessutom reda på att Malmö faktiskt inte alls låg i topp på listan över de städer i Sverige med mest grönområden som man skulle kunna tro utan snarare i botten. Detta fick mig att fundera på hur vegetationen används i staden och vad man skulle kunna göra för att bättra på Malmös placering på listan. Tankar om ett mer urbant användande har funnits sedan länge och jag har i mitt arbete inspirerats av New York med dess "pocket parks" – som är små offentliga ytor som har designats om för att öka växtligheten och trivseln på outnyttjade platser, samt The Highline som är en del av en tunnelbanelinje omgjord till ett grönt stråk för att hitta inspiration till mitt kandidatarbete. Malmö är för mig en urban stad med en stor mångfald men användandet av vegetation är fortfarande i mina ögon väldigt traditionellt (om man bortser från alla stadsodlingsprojekt som poppat upp de senaste åren). Detta ville jag ändra på!

Jag insåg dock efter ett tag att Malmö är en väldigt tätbebyggd stad och de där outnyttjade utrymmena jag letade efter inte fanns. Då vändes mitt fokus istället mot de existerande grönområdena som kanske inte är så uppskattade på grund av dess slitna intryck eller Malmöbornas hemmablindhet. Kungsgatan i Malmö är enligt mig en sådan plats. Med ett traditionellt sätt att använda vegetation på och ett slitet intryck utgjorde detta gröna stråk en bra plats för mig att använda i min uppsats. Svårigheten låg i att ta mig an ett projekt i så pass stor skala, då vi i utbildningen oftast jobbat med en mindre skala och med trädgårdsinriktning, samt att inte förstöra en så pass historisk plats som detta faktiskt är.

Mitt personliga mål med min gestaltning har varit att lämna ett märke på platsen som vittnar om den tid vi lever i nu och bidra med de läror och trender som finns inom vårt arbetsområde just nu.

Jag vill tacka **min handledare Karl Lövré** för vägledning genom hela arbetet, **Karin Sjölin** och **Maria Vallerborn** på Malmö Stad som tagit sig tid att svara på mina frågor, de som jobbar med **arkivet på stadshuset** för hjälpen med att hitta planer och bilder. Jag vill också tacka **Alnarps bibliotek** för all hjälp med att spåra böcker som varit på villovägar samt personalen på **Malmö Stadsbibliotek** för hjälp med att hitta rätt böcker i det proppfulla Malmörummet.

Pappa – tack för att du har korrekturläst allt jag skrivit sedan jag började första klass i lågstadiet.

Marcus, utan dig hade denna kandidatuppsatsen inte existerat. Tack för sparken i baken, din nitiska korrekturläsning och för du alltid stöttar mig!

Sandra Ehrsköld
Juni 2016

Sammanfattning

Detta är ett kandidatarbete som omfattar 15hp och har skrivits i Trädgårdsingenjörsprogrammet med inriktning design. Arbetet innehåller ett gestaltungsförslag till Kungsgatan i Malmö för att visa på en möjlig utveckling av dess gröna miljö.

Bakgrunden till ämnet kommer från min nyfikenhet på hur staden utnyttjar, utvecklar och tar hand om sina befintliga gröna miljöer. Under tiden jag har studerat på Alnarp har som ett naturligt led intresset för gröna miljöer ökat. Då vår utbildning är mest trädgårdsfokuserad, det vill säga att vi inte berör offentliga miljöer i samma utsträckning, valde jag ett ämne som skulle bidra till en ökad förståelse för hur man jobbar i offentliga sammanhang.

Syftet med uppsatsen är att undersöka utvecklingsmöjligheterna för Kungsgatan i Malmö, som är en välanvänd grön miljö, med fokus på användning och vegetation. Detta görs genom att lära känna platsens historia i en litteraturstudie i det första kapitlet och titta på planritningar från Malmö Stads planarkiv.

En intervju med två representanter från Malmö stad ger en större inblick i hur kommunen tänker kring arbetet med offentliga gröna miljöer. De två representanterna arbetar på olika avdelningar inom kommunen och kompletterar varandras redogörelser och tankar kring hur man jobbar med bland annat utveckling av sådana platser.

Sedan följer en platsanalys för att synliggöra vad som finns på Kungsgatan idag. Här berörs både, enligt mig, positiva och negativa egenskaper med platsen. Resultatet presenteras i två delar – en mindre del som berör utvecklingsmöjligheter för hela platsen och en större del med ett gestaltungsförslag samt växtförslag till en mindre del av platsen. I den andra resultatdelen berörs även litteratur med landskapsarkitekters tankar om hur man tar sig an en plats och gör det bästa möjliga av den.

Abstract

This bachelor thesis comprises 15 credits and is written in the programme of Horticultural Management: Garden Design. The essay contains a design-proposal for Kungsgatan (Kings street) in Malmö with the intention to show a possible development of its green areas.

The background for my chosen subject comes from a curiosity on my part on how the city uses, develops and maintains its existing green areas. During my studies at Alnarp my interest in green environments has increased. Because my studies have been mostly focused on garden-design and haven't involved public spaces to the same extent, I chose a subject that would contribute to a greater understanding of this domain.

The purpose of this thesis is to examine the possibilities for a development of Kungsgatan in Malmö, which is a well-used green environment, with useability and vegetation as my focal-point. In the first chapter this is done by getting to know the history of Kungsgatan through literature and a look at the design plans found in Malmö City Archive.

An interview with two representatives from the The City of Malmö provides a greater insight into how the municipality works with public green areas. The two representatives operates in different departments within the municipality and complement each other's reviews and thoughts on how to work with these areas.

Then follows an analysis of the site to make visible how Kungsgatan looks today. This comprises both the positive and negative characteristics of the site according to me. The results are then presented in two parts: a smaller part with my suggestions for development of the whole area, and a larger part with a design-proposal which also includes a plant-proposal for a smaller section of the site. The second part also concerns literature written by landscape-architects and their thoughts on how to take on an area and make the best of it.

Innehållsförteckning

Inledning	1
<i>Bakgrund</i>	1
<i>Syfte & mål</i>	2
<i>Avgränsning</i>	2
<i>Disposition</i>	3
<i>Metod</i>	4
Kungsgatans historia	5
<i>Planritningar</i>	8
Kungsgatan idag	10
<i>Ett kommunalt förvaltningsperspektiv</i>	10
<i>Platsanalys</i>	13
Gestaltning Kungsgatan	22
<i>Övergripande åtgärder</i>	22
<i>Gestaltningsförslag</i>	24
Diskussion	32
<i>Analys av gestaltning</i>	32
<i>Arbetsprocessen</i>	33
Källförteckning	35
<i>Muntliga källor</i>	35

Inledning

Bakgrund

I Malmö finns det populära parker som utgör en stor del av stadens gröna miljöer och staden kallas ibland "Parkernas stad". Tillsammans med en mängd offentliga planteringar hjälper parkerna till att göra de olika områdena i staden till trevliga platser att vistas på. Möjligheten att vara utomhus i offentliga gröna miljöer bidrar inte bara till ett gott intryck av staden utan är även en viktig del i det sociala livet. Tittar man på historien motiveras de gröna offentliga miljöerna inte bara ur ett etiskt perspektiv utan även ett socialt. Då skulle de gröna offentliga miljöerna vara en kompensation för de dåliga boendeförhållandena som fanns (Bucht & Persson, 1995). Även om gemene man idag kan ha bättre boendeförhållande är det inte alla som har tillgång till en balkong eller trädgård.

Storstäderna blir även mer och mer befolkade (Statistiska Centralbyrån, 2016). De gröna, offentliga miljöerna blir då en mer viktig roll i stadsbornas tillvaro. Flertalet människor spenderar sin fritid i eller i direkt anslutning till en tätort. Därför är den gröna, offentliga miljön viktigare än t.ex. friluftsområden utanför staden (Bucht & Persson, 1995).

Hur är det då med de andra gröna stadsrummen? De som inte kan kallas för park eller offentlig plantering? Ett exempel på ett sådant är Kungsgatan och dess esplanad, vilken varken kan kallas för park eller offentlig plantering utan är något slags mellanting. Det är inte en park och även om det finns planteringar på vissa delar av esplanaden kan helheten inte täckas in om man skulle kalla den för en offentlig plantering.

Kungsgatan, som är belägen parallellt med kanalen från Värnhemstorget ner till Kaptensgatan, är en plats som används aktivt av Malmös invånare. Här finns en blandning av funktioner som lekplats och mötesplats, samtidigt som huvudfunktionen är att utgöra ett stråk för stadens invånare att kunna ta sig till och från de mer centrala delarna av Malmö. Cyklister, gångtrafikanter, flanörer, barnfamiljer, hemlösa, hundägare med flera delar alla den här platsen vilket har gjort att den uppfattas som väldigt sliten. Det syns främst på gräspartierna som på vissa delar nästan är obefintliga. Slitaget kan även bidra till att de som vistas på stråket inte är lika måna om platsen som de kanske skulle vara om det var frodigare och såg ut på ett annat sätt. I mitt arbete belyser jag det här och visar ett gestaltningsförslag med exempel på hur man skulle kunna göra för att utveckla en bit av esplanaden. En sådan här utveckling skulle ge hela Kungsgatan ett lyft och skulle även kunna öka dess identitet som en av stadens gröna "lungor" där Malmöborna kan vistas i en frodig, grön, offentlig miljö.

Simonds (1961) poängterar tyngden av att lära känna en plats i sin bok "Landscape Architecture: The Shaping of Man's Natural Environment":

"För att kunna förbättra ett landskap eller markområde på ett intelligent sätt måste vi inte bara uppmärksamma dess grundläggande karaktär men också ha kunskap som gör det möjligt för oss att uppnå optimal utveckling av denna karaktär."

För att "lära känna" Kungsgatan och hur det ser ut idag har en omfattande analys gjorts. Även ett kapitel om Kungsgatans historia lagts till samt ett perspektiv ur kommunens ögon. De här tre kapitlen i kombination har varit en hjälp till att kunna bilda sig en uppfattning om platsen som helhet, både historiskt och idag.

Syfte & mål

Syftet med den här kandidatuppsatsen är att undersöka utvecklingsmöjligheterna för Kungsgatan i Malmö med fokus på användning och vegetation. Genom att sammanlänka undersökningen med hur Malmö stad jobbar med utveckling av gröna offentliga miljöer är mitt syfte att synliggöra en möjlig förändring av Kungsgatan genom ett gestaltungs-förslag till en del av stråket.

Mitt mål är att med det som grund skapa ett gestaltungs-förslag till platsen. Ett delmål är att få en historisk uppfattning om Kungsgatan. Frågan som kommer att följa med som en röd tråd i gestaltningen är hur stadens offentliga, gröna ytor kan göras mer attraktiva med vegetation som verktyg.

Avgränsning

I arbetet kommer Kungsgatan att beaktas som en helhet. Närliggande områden kommer inte att analyseras djupgående utan fokus ligger på Kungsgatan. Gestaltningen kommer att avgränsas geografiskt till de två första kvarteren som ligger öster om S:t Pauli kyrka. I gestaltningen kommer fokus att ligga på utvecklingsmöjligheter och vegetations-användning och inte på ekonomi som t.ex. skötselkostnader. Gestaltungs-förslaget kommer inte att förankras hos de som brukar stråket eller kommunen utan kommer att utgå från mina upplevelser av Kungsgatan och de undersökningar och analyser som genomförs av mig.

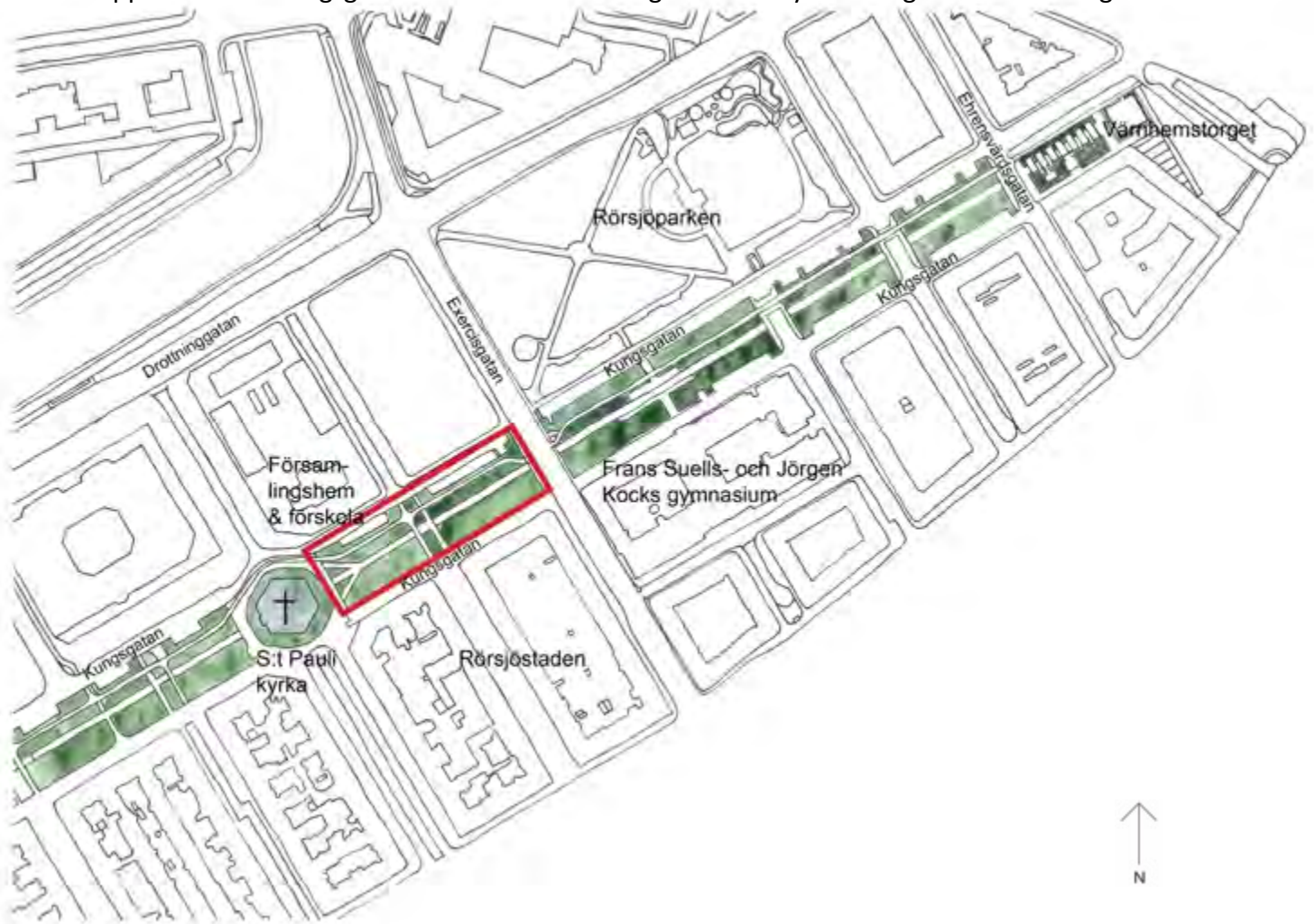

Bild 1. Översikt över Kungsgatans östra del med röd markering över området som ingår i gestaltungsarbetet.

Disposition

Kandidatuppsatsen är uppdelat i tre delar: en litteraturdel som behandlar Kungsgatans historia, en del som innefattar en intervju och en fallstudie och beskriver Kungsgatan idag samt en resultatdel i form av ett gestaltungsförslag.

Kungsgatans historia

Fokuserar på att ge en insikt i tanken bakom och användandet av gatan sedan den uppfördes. Med utgångspunkt i litteratur kartläggs Kungsgatans historia, både ur ett samhällsperspektiv och gällande designen. Här finns bilder och ritningar för att komplettera texten. De historiska ritningar som är använda är daterade, dock finns inga dokument som styrker när eller om planerna blivit genomförda eller inte. Ritningar är hämtade från Malmö stads planarkiv om inget annat anges.

Kungsgatan idag

Beskrivning av platsen idag, hur den används och upplevs. En intervju med anställda på Malmö stad bidrar till kommunens perspektiv på hur man jobbar med den här typen av ytor, både när det gäller utveckling och design.

Intervjun är en kvalitativ intervju som återges i löpande text. Kvale, Brinkmann & Torhell (2009) tar i boken "Den kvalitativa intervjun" upp flera exempel på hur en forskningsintervju kan gå till. I ett av exemplen beskrivs hur den som leder intervjun reagerar på intervjupersonens svar och ber om ytterligare information för att få ut mer av svaret. Den här metoden användes vid intervjutillfället med syftet att det mer skulle bli som ett samtal eller en dialog med intervjupersonen.

I platsanalysen har jag utgått från analytiska perspektiv vilka kommer från kursmaterial som ingått i utbildningen. De reflekterande frågeställningarna har legat till grund för analysen vilka även återfinns i litteraturen som refereras till i gestaltungsdelen. Platsanalysen grundas också i mina personliga upplevelser av Kungsgatan. Den erfarenhet och kunskap som insamlats under min utbildnings gång bidrar till ett analytiskt perspektiv och tankesätt som gör det till en kvalificerad analys. Skulle någon annan genomfört samma studie av platsen hade sannolikt ett annat resultat uppnåtts då de utgått från sin person liksom jag utgått från min.

Vegetationen behandlas inte ingående i platsanalysen. Benämns den är det ofta i form av "buskage" eller "häck" utan att beskriva art eller sortnamn. Det är ett medvetet val som grundar sig i att läsaren skall kunna sätta sig in i arbetet utan att behöva slå upp namnen. I de fall vegetationen benämns med dess latinska namn är det för att tydliggöra sort. I sådana fall skrivs alltid det svenska namnet ut efteråt.

Gestaltning Kungsgatan

Gestaltningsskapitlet är uppdelat i två delar. Den första delen grundas i analysen och behandlar övergripande åtgärder på insatser som anses nödvändiga och som går att tillämpa på hela stråket. Den andra delen är fokuserad på en del av stråket där en omgestaltning genomförs med förslag på hur ytan skulle kunna se ut i framtiden. Här finns litteratur med designteorier som använts på vägen och som hjälper till att förklara mitt tankesätt. Det slutliga resultatet av gestaltningen visas genom en illustrationsplan med förklarande text samt vy-skisser, sektioner och växtförslag anpassat till Kungsgatan.

Under gestaltungsarbetet har jag tittat på hur man använder vegetation i olika parker runt om i Malmö. Kantrabatterna mot Slottsgatan i gamla Kungsparken (nu Slottsparken) har varit

en stor inspirationskälla. De anlades i början på 2000-talet och uttrycket de har med ett tidigt vårflor bestående av lökväxter samt vårblommande perenner som sedan står sig hela säsongen är tilltalande. Trädgårdsarkitekten Piet Oudolf och hur han jobbar med storskaliga planteringar innehållande bland annat perenner i offentliga miljöer har också varit en inspiration.

Metod

Alla källor är hämtade från Malmö stadsbibliotek, Alnarps bibliotek, internet samt muntliga källor. I den litteratur där författaren hänvisar till en annan källa har, i de flesta fall, ursprungskällan använts. De källor som hittats på internet är en blandning av tidningsartiklar, kandidatarbeten och information från kommunens hemsida.

I arbetet använder jag bl.a. uttrycken "platsen", "stråket", "ytan" "allén" och "esplanaden" för att benämna Kungsgatan. Alla ovanstående benämningar syftas alltid Kungsgatan och dess gröna miljö. Andra ord som används för att beskriva Kungsgatans olika delar är "gångbanan", "cykelbanan" och "cykelvägen". Med det första menas den väg som är avsedd för gångtrafikanter och som ligger i mitten av Kungsgatans esplanad. "Cykelbanan" eller "cykelvägen" syftar på asfaltsvägen avsedd för cyklar. När det skrivs om den "södra-" eller "västra delen" menas den del av Kungsgatan som går från S:t Pauli kyrkans västra sida mot Amiralsgatan. När den "norra-" eller "östra delen" benämns i arbetet menas den del av Kungsgatan som går från S:t Pauli kyrkans östra sida mot Värnhemstorget. Med "kvarter" menas de delar som stråket på Kungsgatan består av. Om uttrycket används kompletteras texten med en plan över de kvarter som nämns i den för att kunna lokalisera vart på stråket man befinner sig.

Kungsgatans historia

Bild 2. Vykort över S:t Pauli kyrka sett från stråkets västra sida. Källa: Karl Lövries vykortssamling

I början av 1800-talet, när Malmös kanal grävdes ut, använde man en del av schaktmassorna till att fylla igen östra rörsjön som fanns precis utanför kanalen söder om innerstan. Sjön var belägen precis där S:t Pauli kyrka står idag. Man dränerade även bort vattnet och ledde det ut till kanalen för att kunna bruka den sumpiga marken. Marken var s.k. donationsjord från Erik av Pommern och fick bara användas för "stadens gemensamma ändamål". Det innebär att man inte fick bygga bostäder, men däremot offentliga byggnader och parker på marken (Gentili, 2010).

Under detta århundrade var staden i ständig förändring. Södra stambanan byggdes med slutstation Malmö vilket gjorde att handeln expanderade snabbt. Många nya industrier uppfördes runt 1800-talets mitt och allt fler människor flyttade från Skånes landsbygd in till staden. Detta medförde en expansion av Malmö då fler bostäder behövde byggas. För att kunna tillgodose invånarnas efterfrågan på mat, tobak och andra förnödenheter byggdes även bagerier, mejerier, slakterier m.m. Verksamheterna placerades i områdena utanför kanalen där många nyinflyttade bosatte sig. Placeringen berodde också på att innerstadsborna inte ville beblanda sig med de fattiga "förstadsborna". De människor som bodde utanför kanalen hade inte heller samma rättigheter som innerstadsbefolkningen och möttes ofta av en stor misstänksamhet från dessa (Gustafson, 1975).

Det byggdes även innanför kanalen under denna tid. Förutom S:t Petri kyrkas omfattande renovering 1850 byggdes 1858 ett stationshus i anslutning till järnvägen. Stationshusen medförde ofta att man uppförde kringliggande planteringar och järnvägsplanter. Dels var de det första intrycket man fick av en stad när man anlände men de anlades även av praktiska anledningar. Man trodde att man t.ex. skulle kunna förhindra att gnistor från loken satte eld på stationsbyggnaden genom att ha vegetation mellan spåren och byggnaden. Dessa typer

av planteringar är ofta föregångare till de stadsparker som anlades runt mitten av 1800-talet (Gustafson, 1975).

Under 1800-talets senare hälft insåg man vikten av att expandera staden, och att göra det på ett smart och snyggt sätt ur ett planeringsperspektiv. Malmös stadsingenjör Georg Gustafsson tittar liksom resten av Europa på Paris och Wien vid den här tiden som har fått mycket uppmärksamhet för sina stadsbyggnationer av olika slag. Malmö, som inte vill vara värre än sina europeiska handelskompanjoner, beslutar att anlägga en esplanad, likt Champs Elysée, någonstans i staden. Men då Malmös innerstad redan var uppbyggt efter en äldre stadsplaneringsstil förlades bygget till donationsjorden vid den igenfyllda sjön, precis utanför kanalen. Det nya planeringsperspektivet medförde även att stadsparker och offentliga planteringar växte fram i Malmö under den här tiden (Pehrsson, 1986).

Bild 3. Vykort över Kungsgatan från S:t Pauli kyrkas torn mot Kaptensgatan (år 1930). Källa: Malmö Stads arkiv

Östra Förstaden, som låg i närheten av Östra rörsjön, var vid 1800-talets senare hälft en stadsdel med många slumkvarter. Många som kommit till staden för att arbeta inom industrin bosatte sig här (Pehrsson, 1986). I början av 1800-talet låg befolkningsantalet i hela Malmö på 4000 och i mitten av århundradet räknades invånarna till 13000. I och med stadens snabba expanderings, och att man valde att lägga alla illaluktande och mindre trevliga verksamheter utanför kanalen, gjorde att miljön hela tiden blev sämre för de boende i de här områdena (Gustafson, 1975).

En av visionerna för staden var att den skulle vara prydlig. Man pratade också om moral och hygien – att arbetarna från industrierna spenderade mycket av sin lediga tid på krogen var ett moraliskt problem. Här kom parkerna och de offentliga grönytorerna in som en lösning. Tanken var att den nya stadsparken skulle användas som en nöjesplats istället för stadens krogar. Det skulle vara den plats där industriarbetarna kunde vara utomhus med sin familj på

sin lediga tid, en plats att förena nytta med nöje på. Genom att anlägga fler grönytor skulle staden komma att få sin motvikt till industrierna i all grönska.

I slutet av 1800-talet påbörjades bygget av den stora esplanaden samt Rörsjöparken. Slottsparken, numera Kungsparken, innanför kanalen stod klar redan år 1872 och blev därmed Malmös första stadspark (Gustafson, 1975). Kungsgatan färdigställdes år 1876 och Rörsjöparken år 1905. Den senare fick snällt vänta på sin tur för att bli färdigställd då Slottsparken, som låg innanför kanalen, prioriterades före (Gentili, 2011).

För att industriarbetarna i Östra förstaden skulle kunna upprätthålla sin moral och vara goda kristna beslutade man även att bygga en kyrka för att göra religionen mer lättillgänglig. S:t Pauli kyrka, som stod klar år 1882, placerades där sjön tidigare funnits och kom att bli ett vackert blickfång i området. Dess arkitekt, Emil Langlet, hade studerat i Paris och Italien och hämtade inspiration till bygget från forn kristna kyrkor i Italien. Stilen på kyrkan var bysantinsk med inslag av barock och blev därför ett exotiskt inslag i den annars mer industribaserade stadsdelen (Holmquist & Werner, 1978).

I slutet på 1800-talet började fler byggnader runt donationsjorden att byggas, även dessa efter planer ritade av stadsingenjör Georg Gustafsson, och hela området utvecklades till en ny stadsdel – Rörsjöstaden (Gustafson, 1975). Kungsgatan förlängdes mot Värnhem 1894-1895 och byggdes även om 1902-1903 samt 1907 (Andersson, 2014).

Här slutar de flesta skrivelserna om Kungsgatan i historieböckerna och det är först på 1960-talet då rivningen av många gamla, slitna byggnader i stadsdelen Öster påbörjas och byggandet av miljonprogrammen inleds som Kungsgatan dyker upp i tidningsartiklar och böcker igen. Rensningen på Öster medförde att den prostitution som befunnit sig i stadsdelen flyttade in mot centrum och fick sitt huvudfäste på Kungsgatan. Under den här tiden var det fler bilar i rörelse på Kungsgatan på grund av prostitutionen och man såg en lösning i att stänga av tvärliggande gator, vilket man också gjorde under 1970-talet (Andersson, 2014). Idag finns det endast tre stycken tvärgående genomfarter på stråkets östra del.

Planritningar

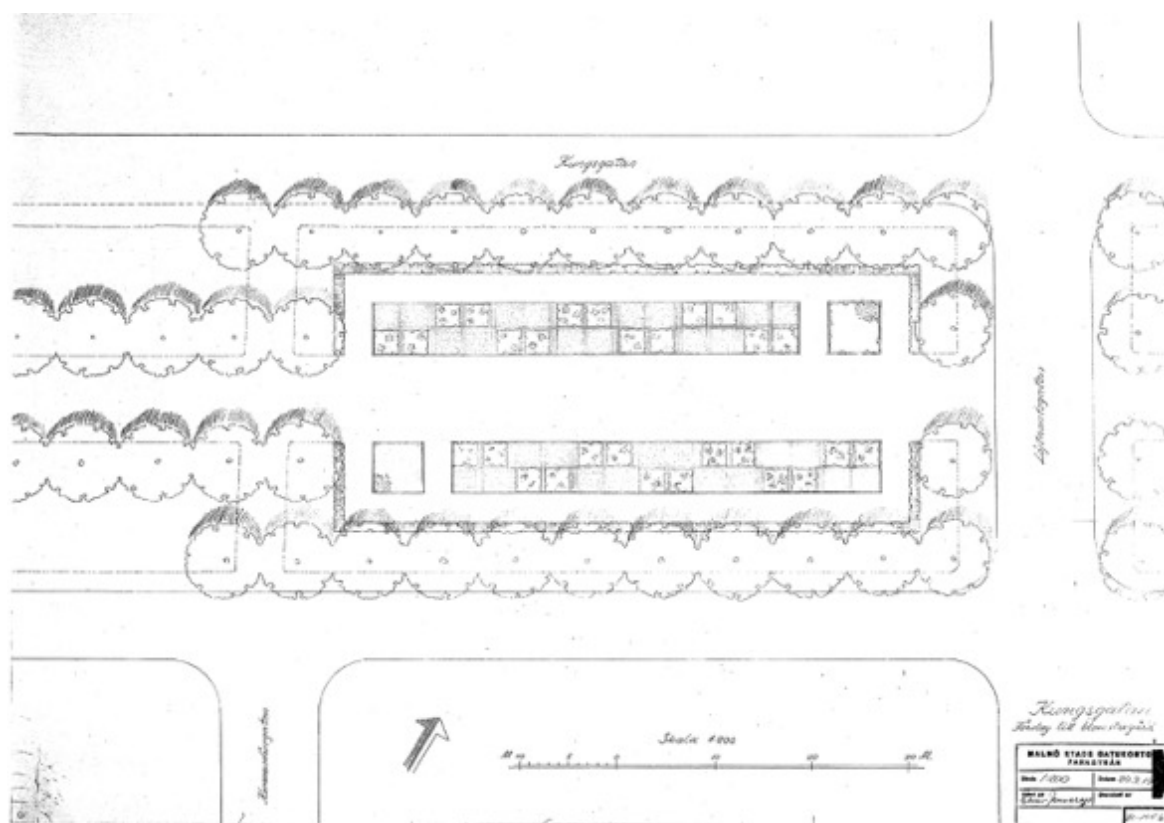

Bild 5. Förslag till en blomstergård på Kungsgatan 1952. Källa: Malmö Stads planarkiv

De planritningar som studerats för att komplettera undersökningen av Kungsgatans historia har varit tydligt utmärkta med årtal. Ändå är det svårt att avgöra om dessa planer iscensatts samma år eller flera år senare. Det finns inte heller några kompletterande dokument till ritningarna som styrker när beslut tagits om de olika planerna och förslagen. Dock visar ritningarna på att ambitioner funnits (och finns) gällande Kungsgatan, både när det gäller utveckling av funktioner (exempelvis cykelbanan) och utveckling av vegetation. Ritningarna visar också att det är två återkommande lignosarter som är planterade som de karaktärsgivande alléträden – *Tilia europea*, parklind, och *Tilia euchlora*, glanslind. I planteringsplanerna förekommer även fler växter, som till exempel buskar och små träd. Planerna visar att man velat ha in mer växtlighet än vad som är befintligt idag.

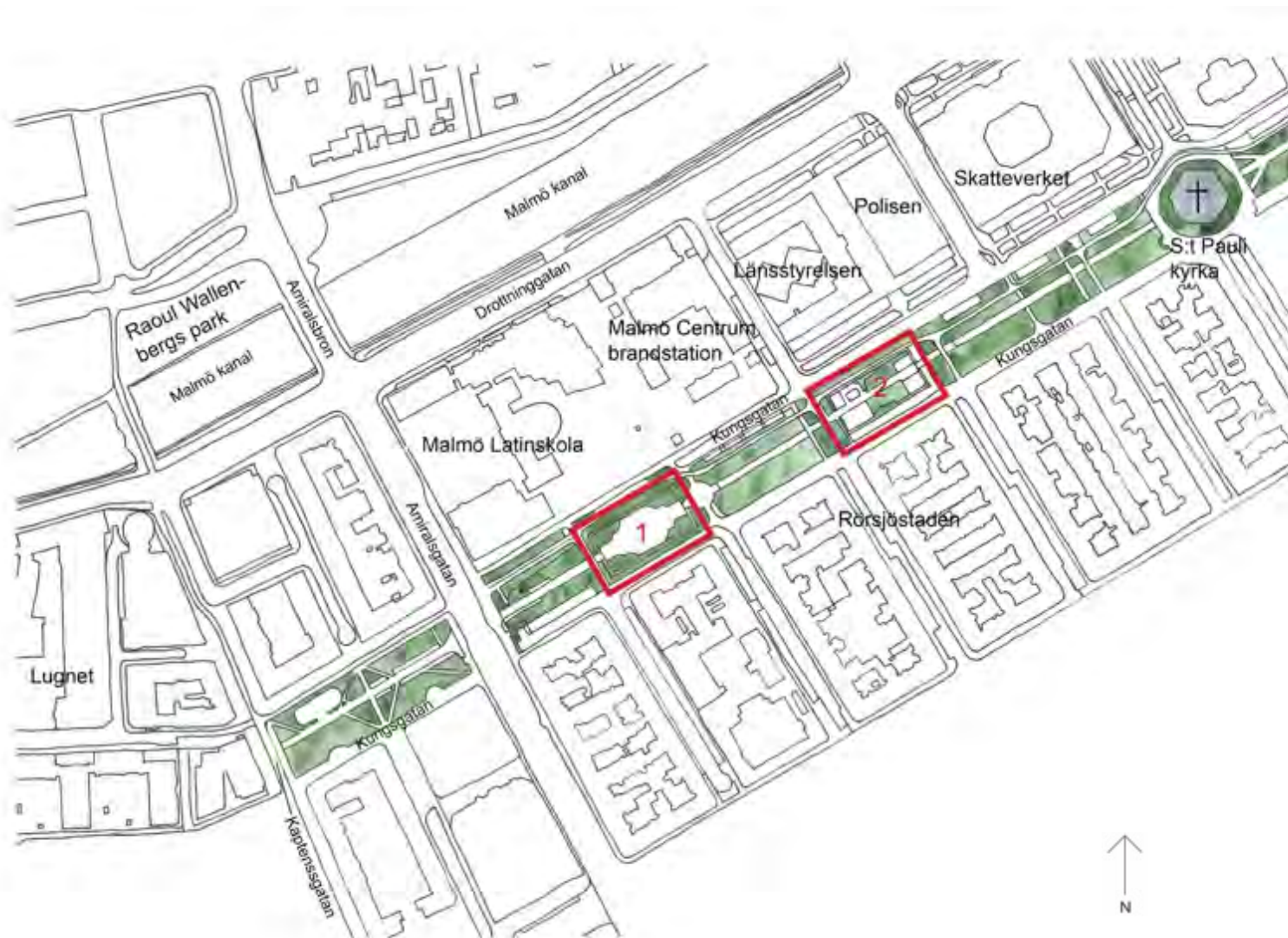

Bild 6. Översikt över Kungsgatans västra del med röd markering över kvarteret som idag innehåller flera perennplanteringar (1) och den yta som är lekplats (2).

Från 1950-talet och framåt har det funnits ritningar innehållande förslag på blomstergårdar till Kungsgatan. Hur det kvarter med perennplanteringar som finns idag såg ut när det anlades och hur utvecklingen har varit går bara att gissa genom planer då det inte finns någon dokumentation som styrker när beslut om detta har tagits. I planarkivet hittas även de första ritningarna från mitten av 1950-talet som visar de planerade parkeringsplatserna och borttagandet av de lindar som stått där tidigare. År 1982 förekommer den första planteringsplanen vid lekplatsen och slutsatsen kan då dras att denna byggdes vid kringliggande årtal.

Kungsgatan idag

Ett kommunalt förvaltningsperspektiv

I skrivande stund (maj 2016) håller kommunen på att renovera en bit av Kungsgatan. Delen mellan Amiralsgatan och Kaptensgatan rustas upp med nya vägar och smitvägar samt ny vegetation och fler cykelparkeringar. Varför blev just denna delen av Kungsgatan utvald? Vem och vad bestämmer när det är dags att genomföra en upprustning av det här slaget och vilka faktorer tar man hänsyn till? Jag har vänt mig till Gatukontoret i Malmö kommun för att få klarhet i de här frågorna. Jag har talat med Karin Sjölin, landskapsarkitekt som jobbar på genomförandeavdelningen och Maria Vallerborn, förvaltningsavdelningen.

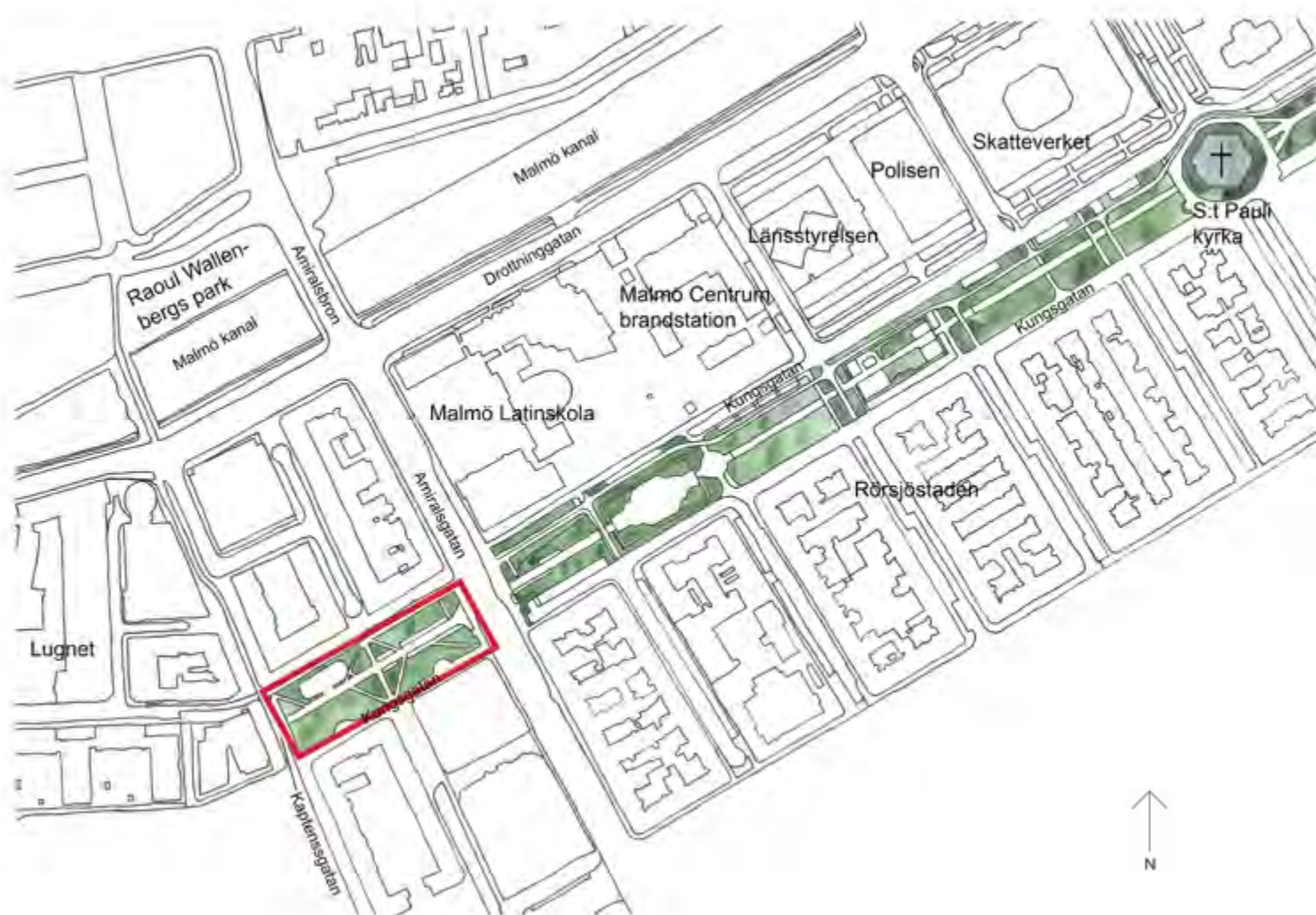

Bild 7. Översikt över Kungsgatans västra del med röd markering över kvarteret mellan Kaptensgatan och Amiralsgatan som håller på att renoveras.

Karin berättar att alla beslut om både ekonomi och genomförande är politikerstyrt, vilket är en självklarhet i en kommun. Det innebär beslut om olika mängd resurser och de investeringsmedel som funnits för innerstaden har de senaste åren blivit hårt beskurna. Det innebär att det finns ganska lite medel för att rusta upp den befintliga innerstaden, därtill inräknat vegetationsytor som Kungsgatan. Ofta samfinansieras projekt med näringsidkare och fastighetsägare i kringliggande område. Det krävs en hög andel, närmare 50%, av

utomstående finansiärer för att projekten ska vara genomförbara. Det gör det svårare att utföra sådana här projekt och utveckla stadens gemensamma ytor. De skjuts upp och läggs på is ett tag för att se om de kan genomföras när det har beslutats om nästa budget.

Det är möjligt för Malmös alla invånare att inkomma med förslag på hur man kan utveckla en offentlig yta. Även de entreprenörer som har driftsuppdrag från kommunen ser vad som inte fungerar på ytorna de jobbar med och rapporterar då till förvaltningsavdelningen. Krävs det en omgestaltning tas det också upp och kommunen kan då genomföra upprustningar i mindre skala, om de ekonomiska resurserna finns. Ännu mindre ändringar, som utbyte av döda växter och liknande, ingår också i entreprenörernas uppdrag och sker kontinuerligt. För att en yta ska rustas upp kollar man på hur mycket slitage som finns, om funktionerna som finns på platsen fungerar samt om befintliga träd av stort värde far illa av att marken är packad. Det var bl.a. några av nämnda faktorer som gjorde att Kungsgatans sydligaste del blev utvald för upprustning.

Amiralsgatan är en hårt belastad buss-nod, precis där Kungsgatan och Amiralsgatan möts, där både stads- och regionbussar stannar. I husen runt omkring finns offentliga verksamheter som Arbetsförmedlingen och en skola samt caféverksamheter. Det innebär att många människor är i omlopp hela dagarna vilket påverkar det kringliggande området negativt. Parkdelen hade blivit en enda stor cykelparkering – funktionen fungerade inte som den skulle. Gångarna var sumpiga och dåligt dränerade och många smitvägar fanns på gräsmattorna. Marken kring de gamla lindarna var hårt packad vilket kan vara skadligt för träden och de kanske kan komma att utgöra en framtida fara för allmänheten. Nu gör man åtgärder på precis dessa faktorer. Gångar byggs om, marken luckras upp och cykelparkeringar med mer plats ordnas. Parkeringarna blir infattade med låga häckar för att påverka besökares gångmönster och övriga vegetationsytor fylls på med lök. Vegetationsytorna kommer sedan bestå av gräsmatta, förutom de befintliga träden som finns på platsen. Karin förklarar att prydnadsplanteringar på en sådan här yta skulle innebära en stor kostnad då det är en plats med så pass mycket slitage. Det hade krävt en mer intensiv skötsel och regelbundet utbyte av växtmaterial, vilket inte är hållbart i längden. Under etableringsfasen kommer dock slanstaket att sättas upp kring vegetationsytorna för att förhindra slitage och smitvägar. Även häckarna blir utrustade med vajerstaket för att man inte ska kunna gå igenom dem. Detta skadar inte häckarna på något sätt och syns inte när häcken har tagit sig ordentligt. Tittar man på resten av stråket av Kungsgatan förekommer samma faktorer, likt de ovan nämnda, för den del man nu rustar upp. När jag nämner det för Karin svarar hon att det inte är säkert att en sådan här omfattande upprustning görs bara för det utan att det kan räcka med mindre skötseländringar eller ändringar i driftentreprenaden.

Angående kostnader för upprustningen säger Maria såhär: *"Generellt försöker vi hålla nere våra kostnader genom att utforma våra grönytor så att de är lättskötta. Det innebär bl.a. att en stor gräsklippare ska få plats mellan träd, att vi lägger smågatsten runt om stolpar för att minska puts samt välja hållbara beläggningar som tål slitage. Vi försöker hela tiden hitta alternativ till skötselintensiva ytor. Vi jobbar t.ex. med tåliga växtmaterial som håller länge och därmed kräver mindre underhållskostnader då de inte behöver kompletteras lika ofta. Vi utvecklar också ny utrustning som kan medföra lägre driftskostnader. Nu tar vi fram en ny papperskorgsmodell som vi hoppas ska bidra till att fåglar inte drar ut skräp lika lätt ur dem och därmed minskar förhoppningsvis tiden som läggs på att plocka skräp runt om i stan."*

När det kommer till funktioner på en plats som ska utvecklas berättar Karin att man självklart försöker kolla på alla funktioner samtidigt. Det är inte omöjligt att en funktion adderas till en yta som inte har funnits sen tidigare. Det beror på om det finns några önskemål från boende eller näringsidkare i närområdet, till exempel uteserveringsmöjligheter och liknande. Det enda som krävs är att det ska gå att sköta samt passa in med andra funktioner på platsen. Om vegetation ses som en funktion på platsen är svårt att svara på, men Karin berättar att det inte finns något standardsortiment när de väljer växter till en plats utan att de jobbar mycket med att skapa hela biotoper. Det finns många anställda på Gatukontoret som är väldigt duktiga på växter och har lång erfarenhet av att jobba med olika växtmaterial. Det bidrar till en stor kunskap inom kommunen som utnyttjas när både befintliga och nya platser ska få nytt växtmaterial. Karin förklarar att de jobbar mycket med exotiska växter som klarar stadsmiljön väldigt bra och att det är viktigt att de varierar trädslagen runt om i staden då sjukdomar kan uppstå. Att en vegetationsyta ska vara lättskött är viktigt men även om de måste ta hänsyn till det i planeringsarbetet tycker Karin ändå att planteringarna ska vara intressanta. De jobbar mycket med lök för att få effekt i planteringarna. Hon berättar också att lök är en viktig faktor i Blomsterprogrammet som hon är en av de ansvariga för varje år. Varje år väljer man ut ett tema som ska representeras i och pryda Malmös alla stora urnor och utvalda planteringsytor runt om i staden.

Karin poängterar att när man jobbar med ytor som är anlagda för väldigt länge sedan kommer inte en och samma planering gälla för den över alla tider. Det medför ju att en yta utvecklas och förändras med tiden efter vilka förutsättningar, ekonomi och behov som finns just då.

Det finns en grupp på förvaltningsavdelningen som kallas för "Perenna-gruppen", som namnet antyder är specialiserade på perenner. De jobbar mycket med utveckling av perennytor runt om i staden, bland annat uppdatering av äldre områden som vissa delar av Kungsgatan. Det häckinfattade kvarteret med perennplanteringar är en sådan yta. Det är ett väldigt fint område men även väldigt skötselintensiv och kostnadskrävande. Tyvärr är det svårt att plocka ut just en sådan yta och få reda på vad den kostar i drift. Maria berättar att den mesta skötseln på denna yta består av häckklippning och ogrärensning. För de andra ytorna på Kungsgatan består den övergripande skötseln av häckklippning samt gräsklippning. Därmed är resten av stråket väldigt skötlextensivt och billigt att ta hand om.

Gällande entreprenaden har kommunen krav på att de använder miljöcertifierade utrustning. Det används inget kemiskt bekämpningsmedel för att bekämpa ogräs. Ohyra bekämpas med naturliga predatorer. Dock finns det ingen policy på att växterna ska komma från odlare som inte använder kemiska medel. När det kommer till mark- och hårdgjorda material använder Malmö stad endast naturmaterial och det finns en lista på material man inte ska använda. Här kollar man så att till exempel trä kommer från hållbara odlingar och är miljövänligt samt att inget av materialen kommer från gruvor där barnarbete kan förekomma.

Karin berättar slutligen att de har bra koll på sina ytor men eftersom de har så lite ekonomiska medel att röra sig med måste de prioritera vilka ytor som är mest akuta att ta hand om. Än så länge finns det inte medel till att rusta upp mer än delen mellan Amiralsgatan och Kaptensgatan på hela Kungsgatan-stråket och även där har man skrapat ihop pengar från olika håll för att få ihop till den relativt enkla upprustningen som nu utförs.

Platsanalys

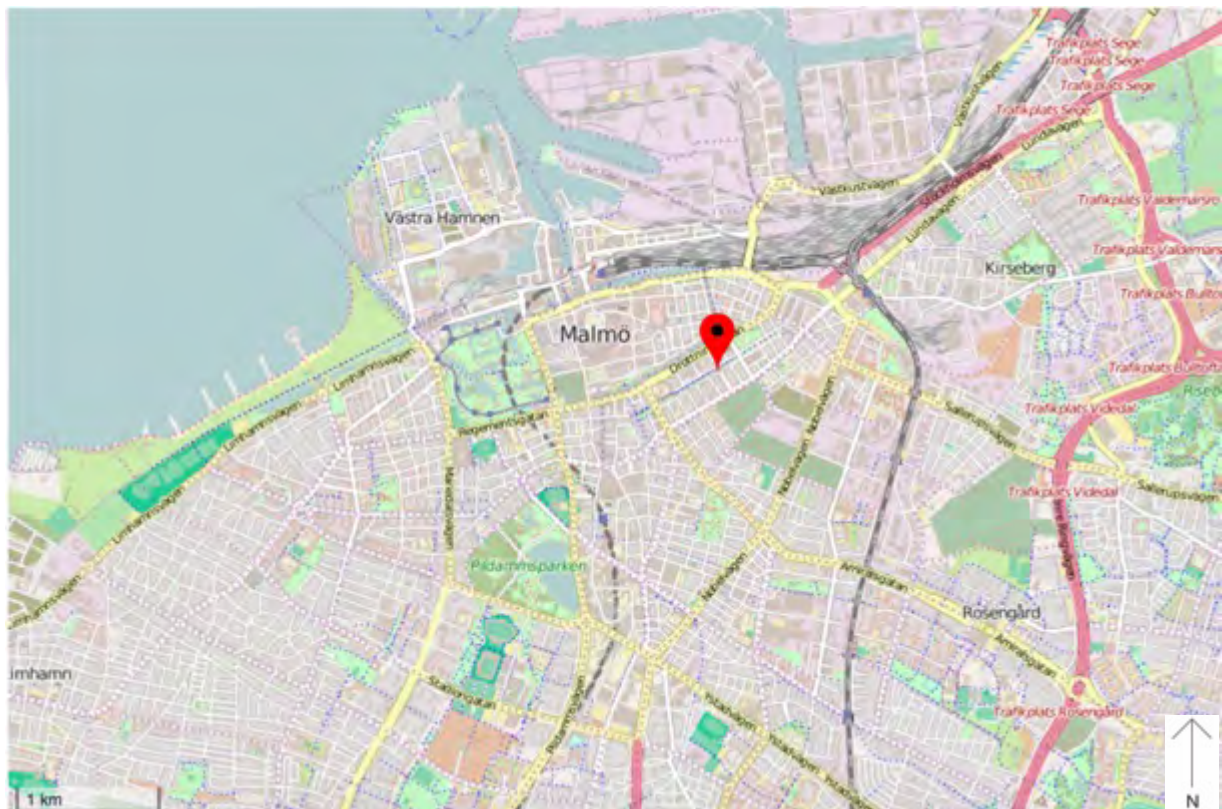

Bild 8. Omarbetad karta över Malmö med markering på Kungsgatan.

Källa och originalkarta: Open Street Map,

<https://www.openstreetmap.org/search?query=Kungsgatan%20Malm%C3%B6#map=13/55.5993/13.0121>

Placering och omgivande kontext

I Sveriges tredje största stad, Malmö i Skåne, ligger Kungsgatan i centrala innerstaden. Med kanalen i norr, stadsdelarna Värnhem på den östra sidan, Lugnet på den västra och slutligen Rörsjöstaden söderut bildar stråket en grön lunga i den annars tätbebyggda och ständigt växande staden (Statistiska Centralbyrån, 2016).

Några av Malmös största gator, Amiralsgatan, Föreningsgatan och Drottninggatan sträcker ut sig runt omkring Kungsgatan. I närområdet finns flera skolor, polis- och brandstation, länsstyrelsens kontor och kronofogdemyndigheten med flera. Här finns också bostadshus, i Rörsjöstaden mestadels bostadsrätter men på Lugnet och Värnhem är det en blandning av bostads- och hyresrätter. Tre stycken kyrkogårdar kopplade till S:t Pauli kyrka, vilken är belägen i mitten av stråket på Kungsgatan, ligger på rad i sydöstlig riktning från stråket och har namnen "S:t Pauli norra-, mellersta- och södra kyrkogård".

De närliggande offentliga grönytorerna är Rörsjöparken, en välbesökt park vilken löper parallellt med Kungsgatans nordöstra flank, samt Raul Wallenbergs park vilken är belägen på andra sidan kanalen vid stråkets västra ände. Här finns två av Malmös viktigaste knypunkter, Värnhemstorget och Amiralsgatan, som båda två agerar stora bussnoder. Det för med sig att det rör sig mycket folk i de båda ändarna av Kungsgatan. Det bidrar också till att många cyklar parkeras i närområdet kring busshållplatserna och inkräktar på stråkets gröna ytor.

Från Kaptensgatan, den gata där stråket tar slut i väster, går det tydliga cykelbanor under Amiralsgatan i en gång- och cykeltunnel upp mot stråket. Även från Värnhemstorget är det lätt att ta sig till både cykelbanan och gångstråket. Kommer man gående är stråket lätt att beträda från alla håll om man bortser från Amiralsgatan som delar upp gatan och gör att man måste ta sig över en stor väg som ofta är hårt trafikerad.

Utseende

Kungsgatan är uppbyggt som en esplanad innehållande en gång omsluten av fyra rader av lindar som bildar en allé. Dagens karaktär skiftar från den ursprungliga då den idag har en cykelbana samt att flera träd har tagits bort till förmån för parkeringar, både för bil och cykel. Här finns en allé-känsla kvar tack vare de gamla, höga träden samt den breda gångbanan. Lindarna skapar en rymd och en salskänsla med högt i tak, men då de inte är regelbundna på hela ytan försvinner känslan ibland. Cykelbanan följer längs med stråket vilket förstärker riktningen och allé-känslan. I övrigt är det lyktstolparna, som följer gångbanan, i äldre stil det som upprätthåller upplevelsen mest av den gamla esplanaden. På yttersidorna flyter stråket ut i olika karaktärer, som parkering, gräsmatta, skolgård eller något annat.

Bild 9. Omarbetad karta över Malmö. Kungsgatan markerad med röd penna med kringliggande stadsdelar utskrivna. Källa och originalkarta: Open Street Map, <https://www.openstreetmap.org/way/28481859#map=13/55.6046/13.0154>

Gränser

De gränser som finns idag är knappt märkbara. Gräsyterna är så pass kompakterade med hårt slitage att dessa och gångbanan flyter in i varandra på många ställen. På delar av stråket finns det plattläggningar, vilka ser ut att vara ett försök att minimera smitvägarna, men de verkar inte användas så mycket. En anledning till det kan vara att de är placerade i rät vinkel mot det stora stråket och smitvägar tenderar ofta att vara lite mer sneda än vad dessa är.

Tittar man på de yttre gränserna, på yttersidorna av stråket, kommer cykelbanan på den ena sidan och skapar en tydlig gräns mellan gräsmatta och asfalt. Men eftersom det fortsätter med en gräsmatta på andra sidan av cykelbanan tenderar denna gräns att vara otydlig då man inte får något annat avslut, t.ex. någon högre vegetation innan bilvägen kommer, förutom en kantsten. På andra sidan av stråket ligger också kantsten som markerar gränsen ut mot gångbanan. Cykelbanan följer kyrkans form på ett sätt som gör att det blir naturligt för gångtrafikanterna att också följa plattläggningen som är till för dem. På andra sidan flyter plattläggningen ut i ett så kallat "shared space" där även bilar kan köra och att ta sig in och fortsätta på gångstråket på andra sidan av kyrkan känns inte naturligt. En tydlig smitväg har bildats där gångtrafikanterna oftast går för att ta sig in på stråket igen. Det är väldigt tydligt att gångarna inte är anpassade efter hur besökare tar sig till eller vill röra sig på ytan då det finns många smitvägar. Dessa är väldigt slitna, dvs. de används väldigt mycket väldigt ofta av många besökare. Det bidrar till ett väldigt nedgången intryck av stråket som helhet.

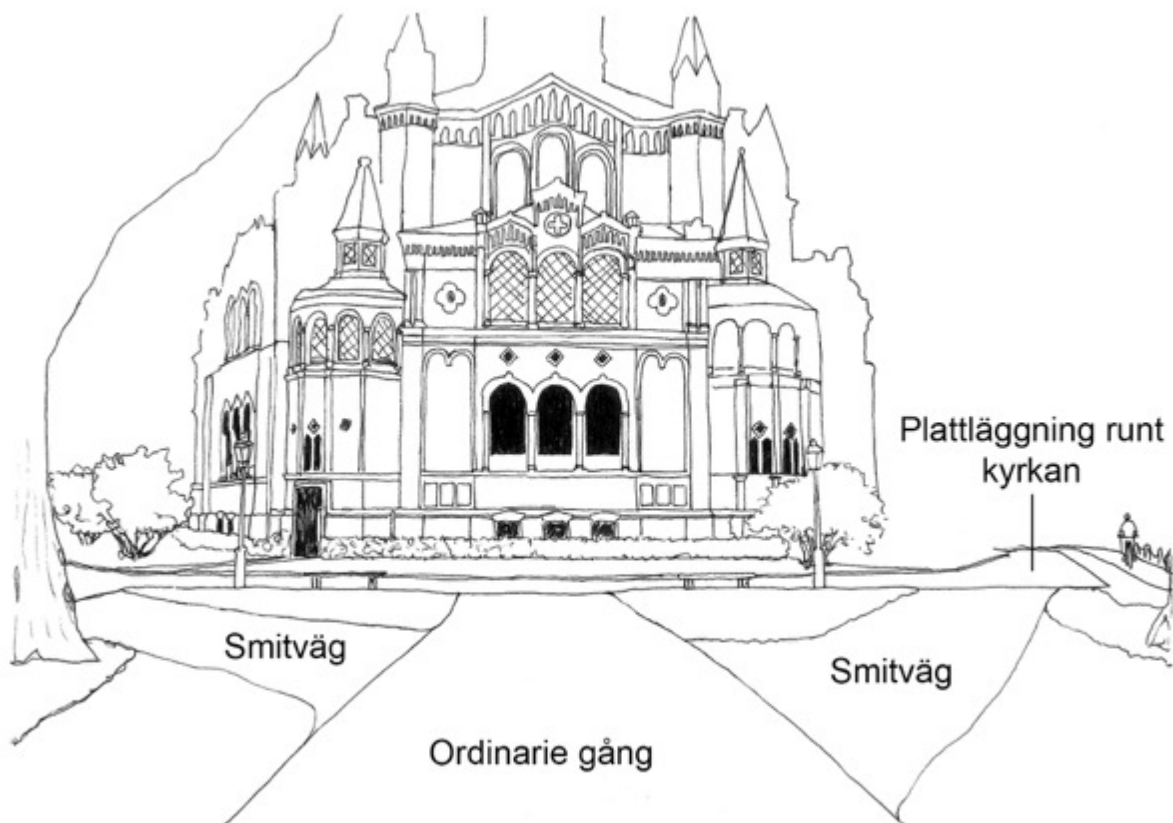

Bild 10. Skissen visar på hur smitvägar bildats på St. Paulikyrkans östra sida i förhållande till den ordinarie gångvägen.

Kungsgatans västra del

Beträder man stråket från Amiralsgatan kommer först en del med cykelparkeringar och solitära buskar. Vidare följer ett kvarter (nr 1 i Bild 11) som är infattat med cirka 1,5 m höga, vintergröna häckar. Här finns planteringsytor innanför häckarna med små träd, buskar, perenner och lök. De största planteringarna är infattade med en lägre häck och de planteringar som ligger i framkant har en större kantsten runt rabatten. När jag gör ett av mina besök här en solig vårdag är det tydligt vilken effekt den här ytan har på de besökare som rör sig på stråket. Folk stannar upp, tittar på växtligheten och fotograferar den. Det blir en "wow-effekt" i kontrast till den annars ganska slitna platsen. Här har man tänkt på årstidsvariationen och att det ska skänka grönska under de flesta månaderna på året.

Efter detta blomsterkvarter öppnar sig som ett litet torg (nr 2 i Bild 11), med kullerstensbeläggning, där statyn "Flora" står och blickar ut över prydnadsplanteringarna. Denna står lätt förskjuten och det kan vara för att man mätt från stråkets ytterkanter innan cykelbanan uppfördes eller så kan det vara av anledning att inte störa siktlinjen. Kanske ville man inte störa sikten mot kyrkan och placerade därför statyn en aning förskjuten.

Vidare följer, efter ett kvarter med gräsytor på varsin sida stråket, två ytor i anslutning till varandra som är till för barnen (nr 3 i Bild 11). Här är leken i fokus och lekredskapen står i stora sandlådor på båda sidor om gångbanan. Även detta kvarter är inramat med häckar kombinerat med ett staket. Detta enkla ingrepp tillför en rumskänsla till ytan som de övriga delarna av stråket saknar. Jag vågar nästan påstå att detta är de mest besökta ytorna på eftermiddagar och helger. Det är fint att man plockat in, vad som kan tänkas vara, brukarnas förfrågningar och önskemål om en sådan specifik funktion på en så här pass historisk plats. Ett annat exempel på en tillförd funktion är de små grusbelagda "fickor" som uppenbarar sig på ytterkanten av gräsmattorna närmast bostadshusen. Dessa är till för närliggande café att ha en uteservering ansluten till sin verksamhet, vilket säkert också är en förfrågan från café- och restaurangägare i området.

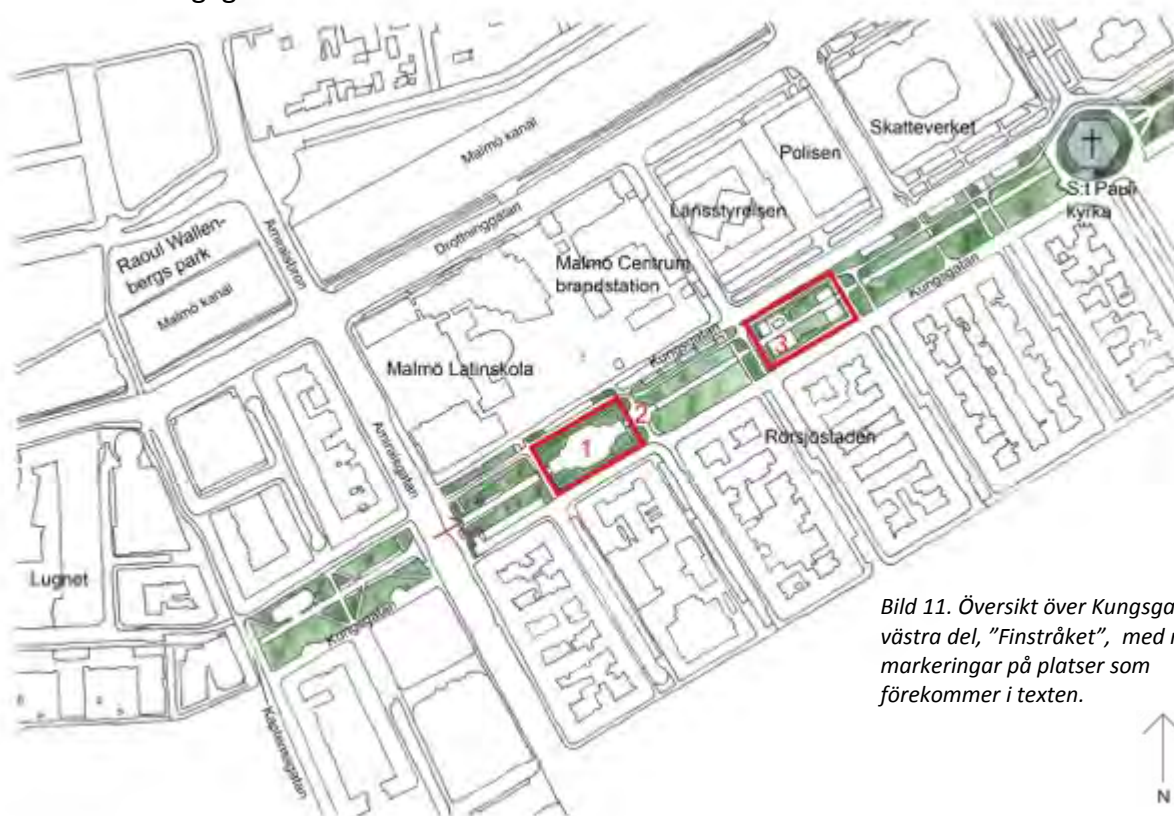

Bild 11. Översikt över Kungsgatans västra del, "Finstråket", med röda markeringar på platser som förekommer i texten.

Avbrott

Något jag upplever stör och bryter av stråket på ett dåligt sätt är de tre korsande bilvägar som finns mellan St. Pauli kyrka och Värnhemstorget. På andra sidan kyrkan har man tagit bort dessa genomfarter och där bildar stråket en helhet på ett helt annat sätt. Av dessa tre bilvägar (nr 1-3 i Bild 12) är två angränsade till större vägar runt omkring medan den tredje bara verkar vara en smitväg för bilar på ytan. För att få en helhet på stråket hade man behövt stänga av alla dessa vägar eller åtminstone anpassa dem så att det är stråket och dess besökares villkor som gäller framför bilarnas.

En av de bilvägar som korsar stråket (nr 2 i Bild 12) ligger precis vid Rörsjöparkens entré mot Kungsgatan. Bilvägen bryter all koppling dessa två grönytor har med varandra. Det finns inte någon naturlig övergång till parken från stråket och vice versa, inte ens ett övergångsställe. Längs med parkens sida som vetter mot stråket finns det uppvuxna idegranar som skiljer av sikten till respektive yta. Detta kan självfallet vara medvetet, att man vill separera och hålla de båda grönytorna isär istället för att öppna upp sikten till en enda stor yta, men som det är idag ökar det bara spänningen mellan platserna. En harmonisk övergång med klar riktning hade sammanlänkat ytorna med varandra igen.

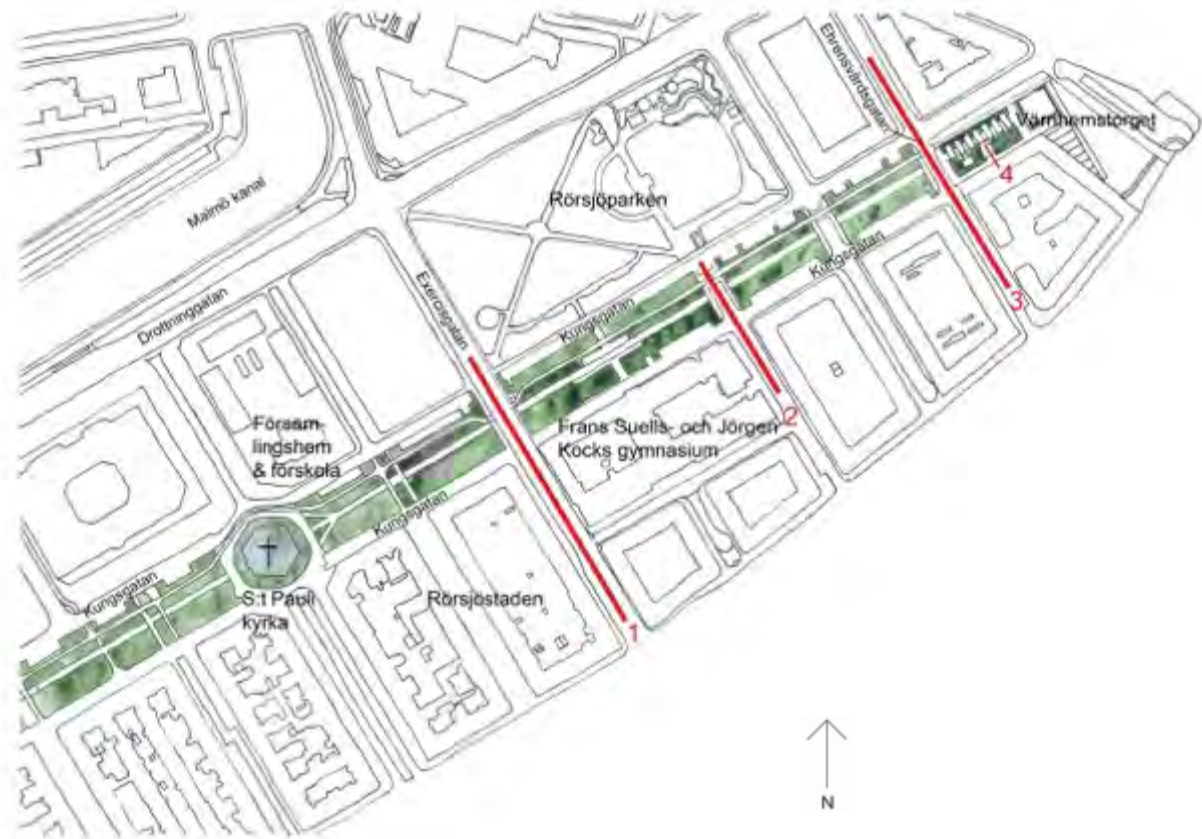

Bild 12. Översikt över Kungsgatans östra del, "Fulstråket", med röda markeringar på platser som förekommer i texten.

Fin- och fulstråk

Utifrån mina upplevelser och min analys drar jag slutsatsen att stråket från Amiralsgatan upp till kyrkan är "finstråket" som är väl anpassat efter människorna som rör sig och bor i området samt deras önskemål och behov. Delen som ligger på motsatt sida av St. Pauli kyrka mot Värnhemstorget är "fulstråket" med mycket slitage och parkeringar (både cykel och bil) samt bilvägar som korsar ytan och bryter upp helheten. Här är inte samma variation på rumslighet som på den södra delen. Det är först när man närmar sig Värnhemstorget som ett kvarter inneslutet av häckar (nr 4 i Bild 12) uppenbarar sig för ögat, med fler sittplatser, annorlunda markmaterial, frodigare gräs och lökplanteringar. Detta är, enligt mig, ett trevligt avslut på stråket. Kommer man från andra hållet däremot, från Värnhemstorget, gör kringliggande markbeläggningar och planerade gångvägar inte det till ett självklart val att välja mittenstråket vilket leder en in mot allén. Här finns ingen definierad entré på samma sätt som från Amiralsgatan.

Bild 13. Skiss över entrén till Kungsgatan från Amiralsgatan. Låga buskar samt den mindre breda gångbanan definierar entrén och gör att stråket känns mer välkomnande.

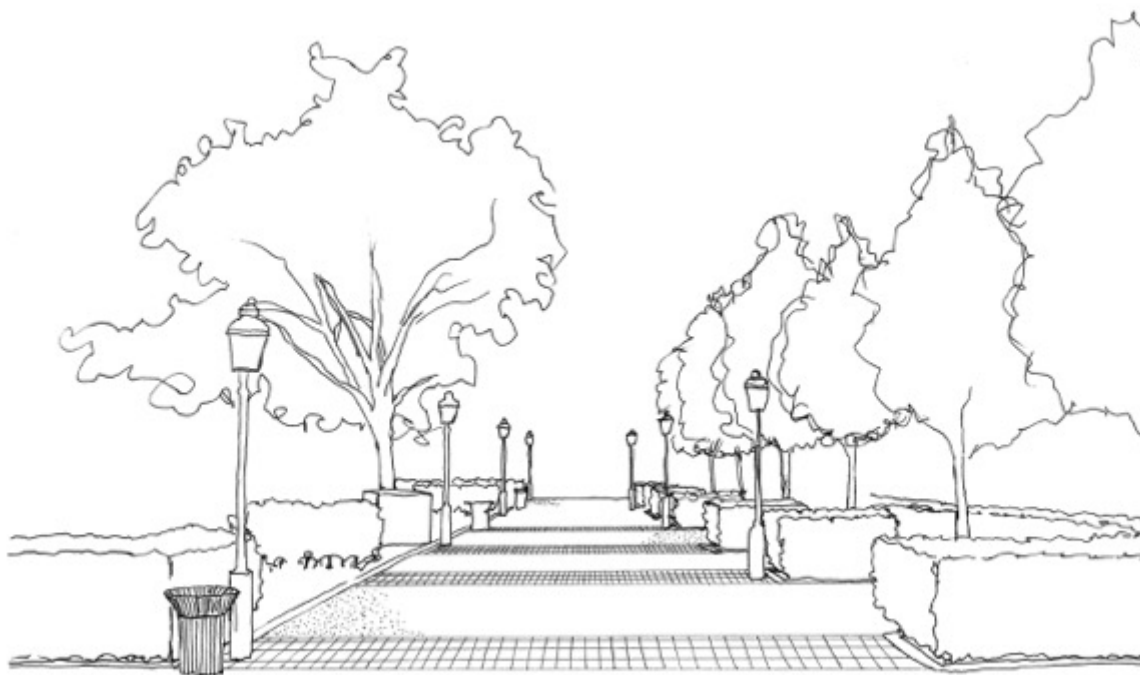

Bild 14. Skiss över entrén till Kungsgatan från Värnhemstorget. Här är gångvägen bredare och entrén upplevs väldigt öppen och med mycket rymd. Runt omkring finns flera gångvägar som går parallellt med stråket.

Klimat

Byggnaderna som omsluter stråket på den ena sidan, närmast kanalen och Drottninggatan, är offentliga byggnader som Malmö Latinskola, Polishuset, Länsstyrelse m.fl. På den andra sidan, i Rörsjöstaden, ligger bostadshus, mestadels bostadsrätter, i tidstypiska stilar från slutet av 1800-talet/början på 1900-talet. Bostadshusen bidrar till och höjer Kungsgatans historiska värde. Stråket och husen knyts ihop på ett väldigt fint sätt och jobbar mer med varandra än de offentliga byggnaderna på motsatt sida. Närmar man sig Värnhemstorget efter Rörsjöparken ligger det flera slitna bostadshus på rad på samma sida som kanalen vilket ökar det nedgångna intrycket av denna del av stråket som helhet.

Kungsgatan är på ett sätt omsluten av byggnader på nästan alla håll men ligger ändå öppet och nära kanalen. Eftersom det är en så pass stor yta, letar sig vinden in även om husen och träden stoppar upp det litegrann. Marken är en gammal dränerad sjö med sumpmark runt omkring vilket gör att man kan dra slutsatsen att det är ganska lerigt och vatten kan ibland stå på ytan när det regnat mycket. Det kan bero på dålig dränering och att marken är kompakterad på vissa ställen. Kompakteringen kan göra det svårare för nya växter att etablera sig och att befintlig växtlighet kan må dåligt, vilket självklart är ett problem.

Platsen i sig är så pass öppen att man ser nästan allt som händer både på stråket och runt omkring, med undantag från det häckinfattade kvarteret med prydnadsplanteringar. Det är säkert en medveten tanke, att man ska kunna ha fri sikt åt alla håll och inte känna sig otrygg.

Känsla

När man går på stråket får man en känsla av att man befinner sig i en lugn del av staden, trots att några av Malmös största vägar ligger runt omkring plus att det hela tiden är människor som rör sig på stråket.

Rymden som träden i allén bildar tillsammans med befintlig vegetation ger ett stillsamt intryck och det är lätt att sakta ner stegen. Kungsgatan andas historia och tanken vandrar iväg till hur det såg ut förr. Möjligheten att fortsätta vara och utvecklas till en ännu mer omtyckt "grön lunga" i Malmö är stor och platsen har väldigt mycket potential. Får man de som bor i området och de som nyttjar stråket att förstå dess värde kanske det går att upprätthålla och ge platsen ett frodigare och prydligare intryck, vilket också var grundtanken från början.

Bild 15. Omarbetat fotografi där den streckade röda markeringen påvisar rumsligheten tidig vår, när träden inte fått så mycket löv ännu.

Bild 16. Omarbetat fotografi där den streckade röda markeringen påvisar rumsligheten efter att träden fyllts med blad, här över gräsmattan.

Sittplatser

De flesta som befinner sig på stråket är i rörelse, promenerande, springande, cyklande trots att det finns flera mötesplatser samt möjlighet till att sitta ner. Längs med hela stråket, samt extra vid lekplatsen och prydnadsplanteringarna, finns det bänkar. De platser som är tänkta för uteserveringar tillhörande caféverksamheter måste även de ses som en mötesplats eftersom de är en del av den gröna miljön. Utanför Frans Suells gymnasium finns det flera hammock-liknande sittplatser, utplacerade kring skolan entré, för skolelevorna att sitta i på rasterna.

Ofördelaktiga attribut

Det som bidrar till att stråket känns rörigt är de olika markmaterialen, de många smitvägarna, utspridda detaljer som låga staket på vissa av ytorna, olika typer av bänkar och soptunnor. Det som gör att det upplevs slitet är det avskavda gräset, att mittgången bara breddas hela tiden p.g.a. bristen på gränser i marken samt, som sagt, de många smitvägarna. En annan faktor som spelar in för helhetsintrycket är avsaknaden av de lindar som fått sätta livet till för att parkeringar skulle byggas under andra halvan av 1900-talet. Hade de funnits kvar idag hade stråket haft en genomgående röd tråd med sina fyra rader av lindar istället

för att brytas upp då och då av parkeringsplatser som tränger sig in och stör den gröna miljön.

På bild 16 ser man rumsligheten lindarna skapar när de får stå i sina rader utan uppbrott. Om parkeringarna inte hade funnits på Kungsgatan hade stråket haft en helt annat helhetskänsla och ett starkare formspråk.

Bild 17. Fotografi på en av perennplanteringarna som är belägen i ett av de häckinfattade kvarteren på stråkets västra sida.

Bild 18. Fotografi på ingången till Frans Suells- och Jörgen Kocks gymnasium. Slitna gräsmattor och hammockliknande sittplatser.

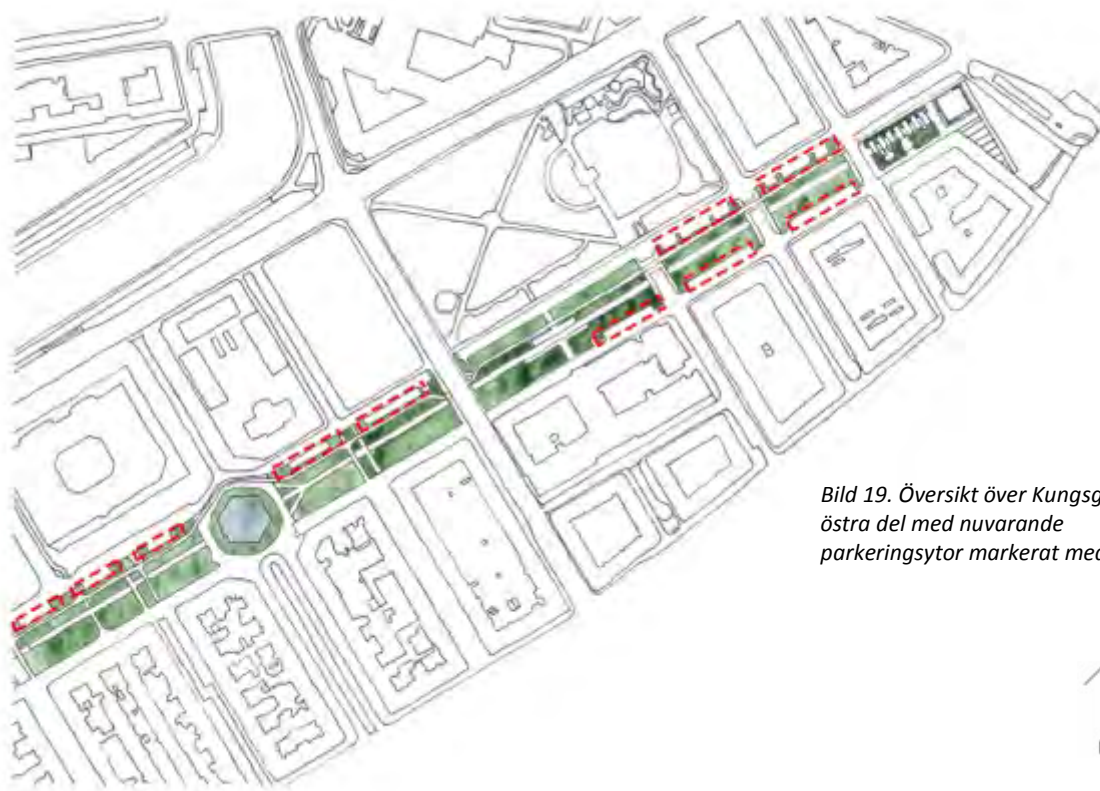

Bild 19. Översikt över Kungsgatans östra del med nuvarande parkeringsytor markerat med rött.

Gestaltning Kungsgatan

Övergripande åtgärder

Ett av de största problemen på stråket, enligt mig, hör ihop med att det är så pass populärt och används konstant av fotgängare och cyklister. Markvegetationen är sliten och upplevs kompakterad. Det finns inte heller någon tydlig gräns för var den ordinarie gångvägen går eftersom det är så pass slitet på sidorna om den och att det finns många smitvägar. Ett förslag är att man, liksom den upprustning som just nu utförs på delen Amiralsgatan-Kaptensgatan, ser över vilka smitvägar som används mest och gör dem permanenta.

För att få en helhet på stråket kan man använda samma markmaterial på hela ytan. Idag finns nästan inget grus/stenmjöl kvar då gångarna är väldigt slitna och på vissa partier finns det lagda plattor som korsar stråket. Även om det är lättare för cyklister att korsa stråket på en plattläggning är det viktigt att få en helhet på en sådan här plats som består av många olika delar. Kanske respekteras stråket mer av de korsande cyklister om det är samma material överallt som signalerar att det först och främst är en gångbana. Det är hur som helst viktigt att fylla på av materialet för att platsen ska få en mindre sliten känsla. Det är också viktigt att tänka på tillgängligheten och att stråket ska kunna användas av alla. Därför bör man se över dräneringen på vissa partier av gångarna för att inte vatten ska bli stående och minska framkomligheten.

En annan fördel kan vara att rama in gångar och planteringsytor med en tydligare gräns som t.ex. en kantsten i modellen större. Det kan hjälpa till att minimera antalet smitvägar och t.o.m. hindra dem från att uppstå överhuvudtaget. Med hjälp av kantstenen kan man undvika att marken blir ett stampat jordgolv samt att gräsmatta och gång inte flyter in i varandra.

Bild 20. Fotografi från perennplanteringarna i det häckinfattade kvarteret. Här används kantsten runt planteringarna vilket bildar en tydlig gräns för vart man kan och inte ska gå.

En annan iakttagelse är att gräset är som minst upptrampat och mest frodigt vid de låga staketen som ramar in vissa mindre gräsytor. Det är något att ta i beaktning om en omgestaltning av hela ytan skulle ske i framtiden. Kanske kan man använda de låga staketen på utvalda partier, där gräset är som mest utsatt, eller på någon av stråkets sidor för att minimera slitage.

Bild 21. Fotografi som visar att gräset är som frodigast vid det låga metallstaketen.

Karin berättar i intervjun att de använder sig av häckar med "inbyggt" vajerstaket för att man inte ska kunna gå igenom dem och därmed styra gångtrafikantens vägval. Det är ett jättebra exempel på hur man kan använda sig av vegetation för att minska slitage på de mest belastade ytorna och samtidigt få in mer vegetation på platsen.

Förutom ovanstående åtgärder har jag valt ut några saker att ta med vidare in i gestaltungsarbetet:

- Blickfång – att inte bara använda vegetation för att kontrollera gångmönster utan även skapa en upplevelse och effekt med hjälp av den.
- Ökad rumslighet – att jobba med rumslighet skapad av vegetation.
- Årstidsaspekten – välja en mix av växter som gör att planteringarna har kvalitéer under hela året.

Gestaltningsförslag

Förutsättningar

Till gestaltningsförslaget har jag valt två kvarter av stråket på den sida om S:t Pauli kyrka som vetter mot Värnhemstorget, den s.k. "Fulsidan". Den andra sidan har, vilket jag har nämnt tidigare, en stor variation på rumslighet och likadan variation hade jag önskat även på motsatt sida om kyrkan.

Platsen jag har valt sträcker sig från där stråket börjar, på den nordöstra sidan av kyrkan, och stannar vid den första korsande bilvägen, Exercisgatan (se bild 1, sid 2).

Nedan visas en planteringsplan på området kring S:t Pauli kyrka. Planen uppfördes samtidigt som man lade om plattorna kring kyrkan, 1986, samma plattläggning som finns kvar idag. Här ser man att bl.a. *Magnolia soulangiana*, praktmagnolia, var tilltänkt i slutet på allén (1). Idag står inga magnolior på platsen utan här finns en av de största smitvägarna på hela stråket. Inte heller de häckar som är tänkta att rama in runt gata och bilparkering (2) finns på stråket. På ritningen ser man också att stråket går rakt mot kyrkan, vilket det gör än idag, och det lämnar inte mycket utrymme för människor att mötas om alla skulle gå där den ursprungliga gångbanan är utlagd. Nu ser inte gångtrafikanternas rörelsemönster ut så vilket också är anledningen till att smitvägarna skapats.

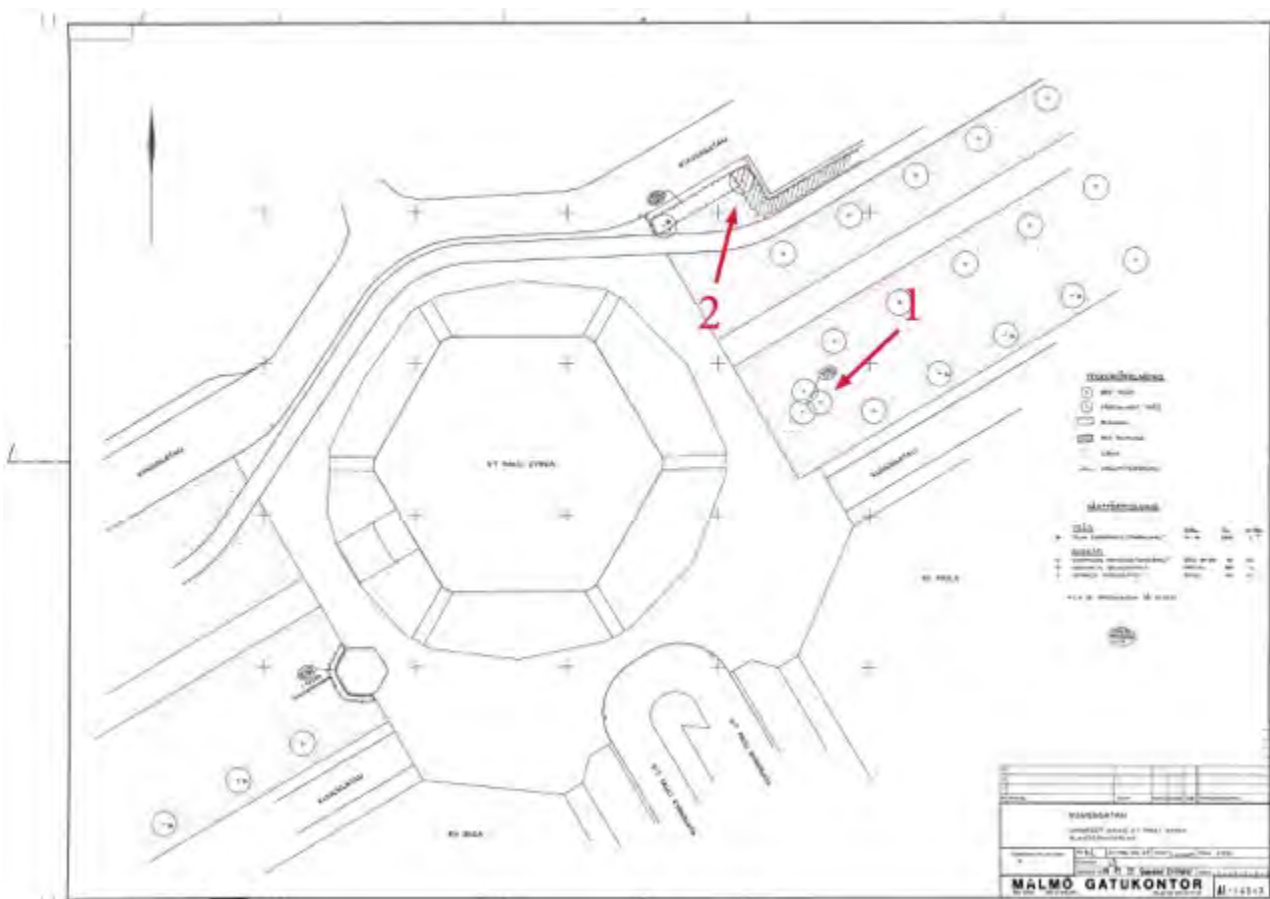

Bild 22. Omarbetad planteringsplan, Malmö Stad 1986.

Lära känna platsen

Dee (2001) skriver att "*Landskapet är till för människan*" vilket verkligen kan appliceras på en plats som det gröna stråket på Kungsgatan. Här cirkulerar människor under hela dygnet och med gestaltningen hoppas jag skapa något som kan tilltala de som beträder stråket på något sätt. Min strävan är att vara mottaglig för platsen som helhet och de som brukar den, något som Dee (2001) också nämner är av stor vikt för att kunna utveckla något bra ur kontexten.

En person som också skriver om kontext är Norberg-Schulz (1979). Han förklarar att man sedan urminnes tider har uppmärksammat "*genius loci*", vilket brukar översättas till "*platsens själ*" men som i detta arbetet kallas "*platsens anda*". "*Genius Loci*" är något människan möter och får anpassa sig efter när man beträder och tar sig an en ny plats. Norberg-Schulz menar också att en arkitekts eller designers främsta uppgift är att skapa meningsfulla platser för människan att vilja vistas på (*dwell*) och dröja sig kvar vid. För att kunna göra det måste man kunna lokalisera och ta vara på platsens anda. Andan beskriver vad en sak är eller vill vara, i det här fallet vad en plats är eller vill vara.

Norberg-Schulz förklarar också att man kan hitta platsens anda genom att analysera två olika kategorier som kallas "*space*" (*rymd*) och "*character*" (*karaktär*). "*Space*" handlar om en organisering av de element som finns på en plats medan "*character*" förklarar den stämning som bäst beskriver en plats. Båda de här delarna har tagits fasta på när analysen av Kungsgatan har genomförts.

Under arbetets gång har tankar på vad platsen erbjuder brukarna idag och vad det är de egentligen vill ha ut av platsen. Eftersom arbetet är avgränsat till att inte ta reda på brukarnas åsikter har ett försök att sätta sig in i deras tankebanor gjorts i analysen. Vid platsbesöken har det alltid suttit människor på de bänkar som står längs med stråket. Det kan tolkas som att brukarna vill kunna använda platsen att vara på, att uppehålla sig på – som ett andra vardagsrum. Analysen beskriver också att det rör sig människor på stråket hela tiden. Man vill alltså kunna ta sig fram lätt oavsett om det är springandes eller med barnvagn och det ska vara tillgängligt för alla. Det finns aktiviteter för barn på en del av stråket och det finns möjlighet att slå sig ner vid de häckinfattade perennplanteringarna för en lugn stund. Även om gräsmattorna beträds är det, vad jag har iakttagit, ingen som sitter på dem och använder de t.ex. till en picknick. Det kan bero på antalet hundägare som rastar sina hundar på gräsytor och inte plockar upp efter sig. Det kan också ha något med platsens anda att göra, att platsen signalerar ett historiskt värde, vilket indirekt kan säga *Sitt inte här*.

Att kombinera de här två olika användningsområdena, varandet och rörelsen, är det som fått ta fokus och är kärnan i min gestaltning. Målet är att det ska finnas plats för både rörelse och där man kan vara och uppehålla sig på. Jag har sett över rörelsemönstret på den del av stråket jag har valt att jobba med för att kunna få en förståelse för hur människor rör sig på ytan.

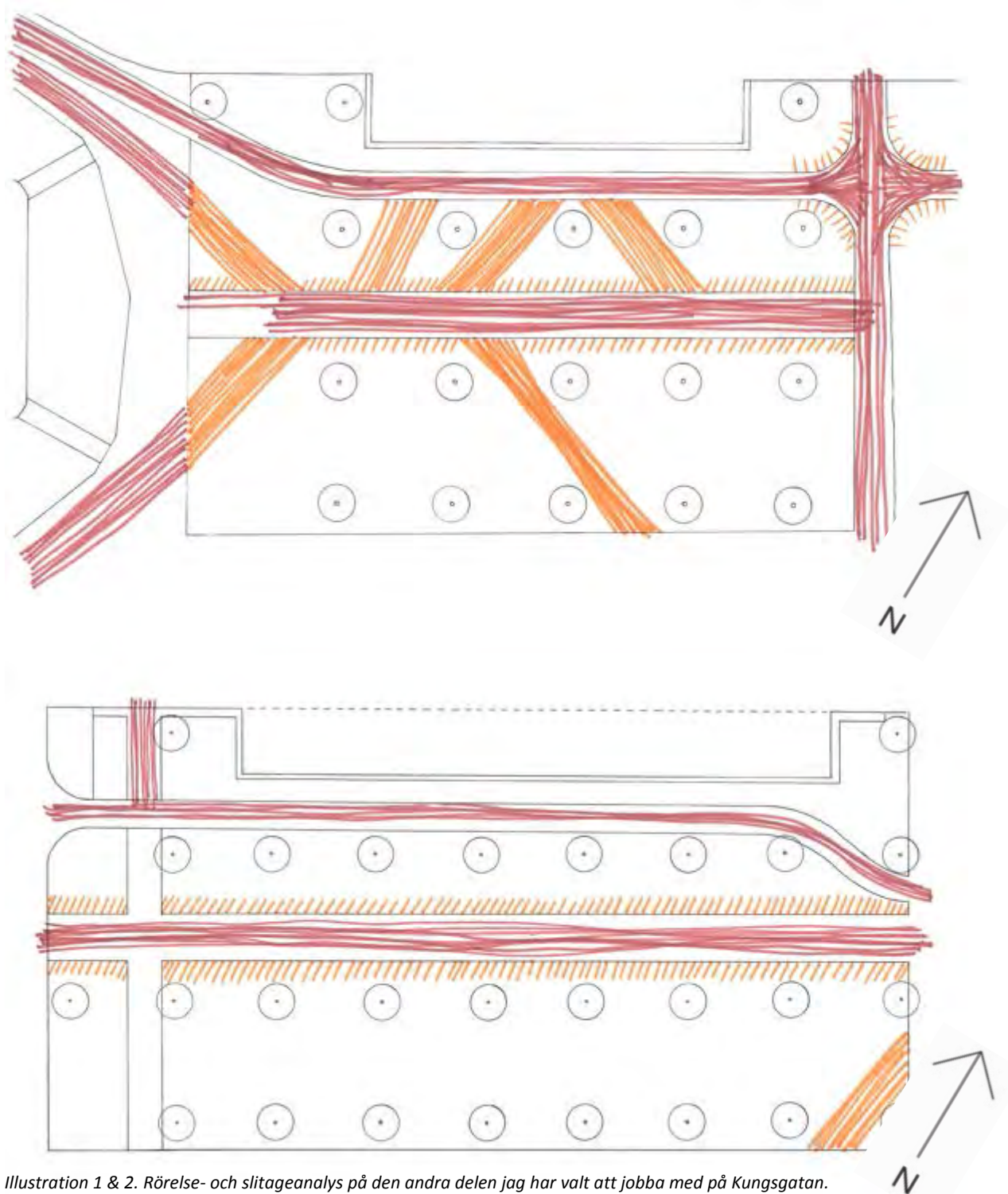

Illustration 1 & 2. Rörelse- och slitageanalys på den andra delen jag har valt att jobba med på Kungsgatan.

På ytorna finns det större och mer upptrampade smitvägar. Antingen kan man jobba med det här, ge brukarna det de vill ha dvs. fler sätt att korsa grönytorna. Eller så gör man som Karin berättade i intervjun och använder vegetationen för att kontrollera rörelsemönstret och hindra människor att skapa smitvägar. Att vara medveten om platsens problem och hur

människor använder platsen är kärnan i en gestaltning, vilket Dee (2001) också nämner i sin bok.

Dee (2001) hänvisar också till en teori vilken har följt med i mina tankar kring gestaltningen. Teorin är ursprungligen Jay Appletons och heter "Prospect and refuge-theory". Den handlar om att landskap som erbjuder en bra vy eller utsikt (prospect) där man tydligt kan ha koll på vad som händer runt omkring en samtidigt som man har möjlighet till skydd eller är omsluten på något sätt (refuge) tilltalar människan mer än stora, öppna ytor. (Appleton, 1996) I nuläget är det som ger något typ av skydd de höga lindarna. De ger en bra "tak-känsla" men känslan av skydd eller att man är omsluten finns inte där. Det här har funnits med i tankarna under arbetet med gestaltningen och genom att försöka skapa tillflyktsorter finns en möjlighet att brukarna vill stanna och vara på platsen en längre stund.

Att skapa platser där man kan ta skydd öppnar upp för en annan viktig faktor att ta hänsyn till – trygghetsaspekten. Vegetationen ska inte bidra till att besökarna känner sig otrygga eller osäkra på något sätt. Malmö Stad har ett trygghetsprogram i sin tekniska handbok, vilken finns tillgänglig på nätet (www.projektering.nu), framtagna med hänvisningar om hur man ska tänka kring vegetation i offentliga miljöer för att minska otrygghet. Informationen har varit till hjälp vid växtval och har haft en inverkan på mitt tankesätt i gestaltningen.

Koncept & idé

Som nämnt tidigare är målet att kombinera varandet med rörelsen på Kungsgatan. De två står som kontraster till varandra men fungerar ändå väldigt bra ihop. Två andra kontraster på platsen är formerna som använts vid byggandet och utvecklandet av Kungsgatan. Det raka formspråket som lindallén skapar vittnar om 1800-talets formspråk och vad som inspirerade stadsplanerarna på den tiden. Därefter har stråket utvecklats efter tidernas olika behov av funktion. Cykelbanan ligger parallellt med gångbanan, men för att den ska kunna följa med stråkets olika delar skapar den mindre partier av mjuka, rundade former. Den här kontrasten i form ligger som grund till mitt koncept som går under arbetsnamnet "Böljande geometri". Med hjälp av de organiska, mjuka formerna och de mer raka och strikta skapas en kontrast på de nya smitvägarna, sittplatserna och vegetationen. Blandningen av form, funktion och växtanvändning gör den här lilla biten av Kungsgatan till en avspiegling av vår samtid och är ett exempel på hur man kan jobba med de gröna offentliga miljöerna idag.

Inspiration

Någon som jobbar med storskaliga planteringar, ofta i böljande mönster och organiska former, är trädgårdsarkitekten Piet Oudolf. En av anläggningarna han har designat och som varit inspiration till det här gestaltungsarbetet är Drömparken i Enköping. Där har han jobbat med häckar för att skapa rumslighet och stora perennplanteringar i organiska mönster som skapar blickfång. Hans designade gröna miljöer och formspråk har en tydlig karaktär och är tilltalande.

Illustration 3. Illustrationsplan. Skala 1:400.

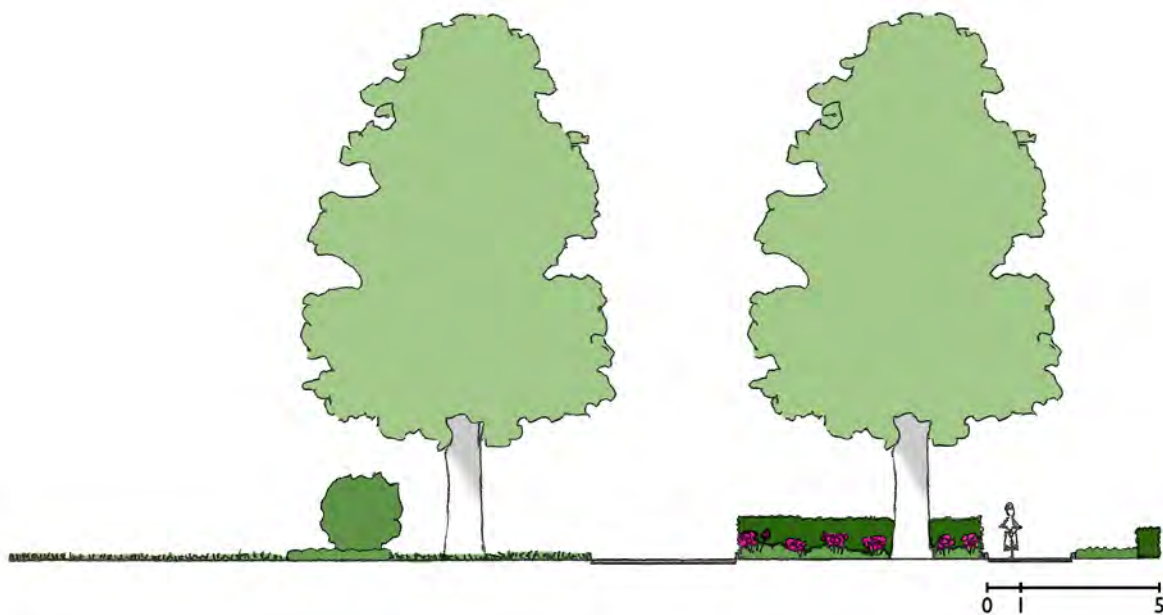

Illustration 4. Sektion A visar höjdskillnaderna på de olika häckarna och planteringarna. Skala 1:200.

Böljande geometri – Illustrationsplan

I illustrationsplanen syns det gestaltningsförslag som arbetats fram till de utvalda kvarteren. Nedan följer en genomgång av de funktioner och delar som lagts till på platsen.

Nya vägar: Permanenta smitvägar har adderats i anslutning till plattläggningen kring kyrkan. Även två korsande smitvägar bryter upp den nedre gräsmattan på första delen. Markmaterialet är samma som på resten av stråket för att få en helhet. Alla gånger och planteringsytor är tänka att vara kantade med en stor gatsten likt planteringarna i det häckinfattade kvarteret (se bild 20 på sid. 22).

Häckar: Låga ligusterhäckar på 75 cm ramar in parkeringsplatserna och skapar en gräns mot vägen. Häckar i olika material, bok och idegran, skapar ett flöde på gräsmattan mellan cykelbanan och gångstråket. De olika arterna skapar en kontrast i färg, både på våren när boken har sitt bladutslag i lime och under hösten när dess blad får en mer bronsliknande färg. Häckarna skiftar även i höjd och har varannan gräsmatta, varannan perennplantering i mellanrummen. De är lätt vågformade vilket visar på den rörelse som finns på platsen. Tillsammans med perennplanteringarna skapar de blickfång som ter sig olika beroende på om man går eller cyklar samt vilket håll man kommer ifrån. Små inramande häckar har även planerats in runt perennplanteringarna närmast kyrkan. De är tänkta att se likadana ut som i kvarteret med perennplanteringarna på den västra sidan av kyrkan och är 50 cm höga.

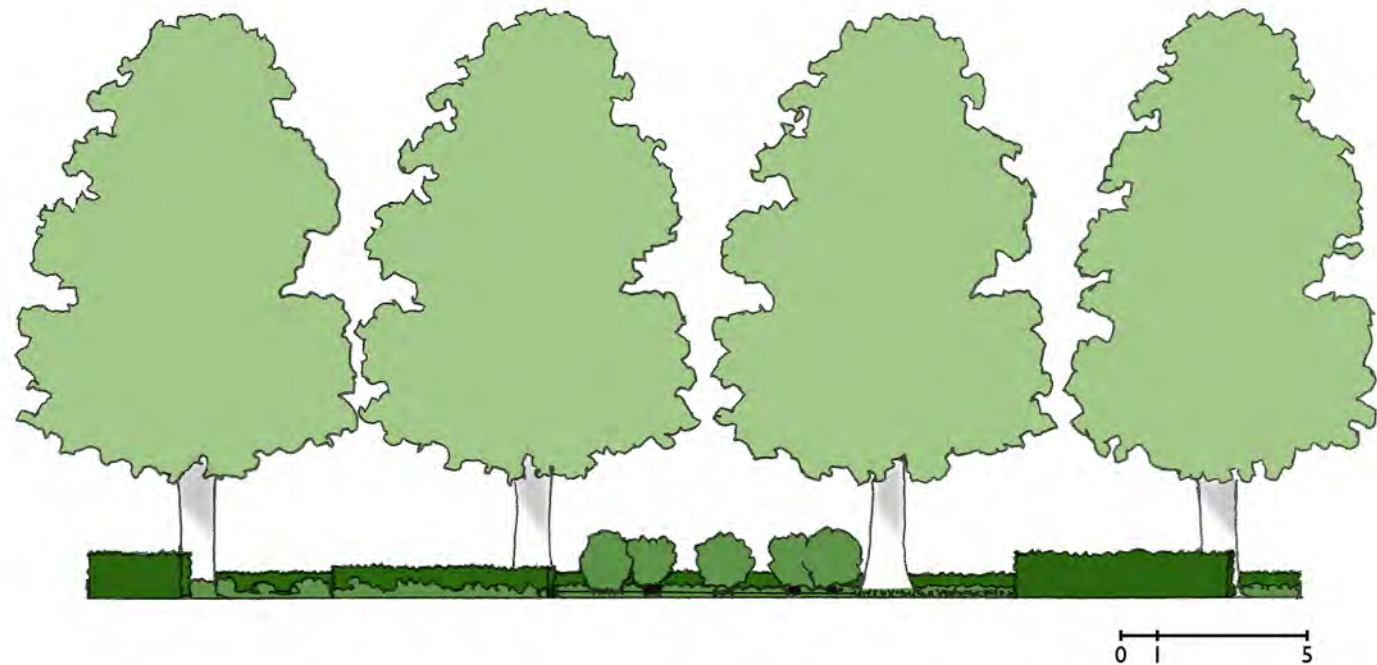

Illustration 5. Sektion B visar höjden på de olika häckarna och buskarna kring de halvcirkelformade sittplatserna. Skala 1:200.

Perennplanteringar: För att skapa blickfång och ge ögat något blommande att titta på har större sjok med perenner placerats mellan häckarna på gräsmattan mellan cykelbanan och gångstråket. Här står skuggtåliga perenner medan planteringen framför kyrkan har ett annat växtval då platsen ligger i ett lite mer soligt läge.

Buskar: När man går på stråket med S:t Pauli kyrka i ryggen gör man det på de nya permanenta smitvägarna, kantade av friväxande buskar. De har ingen undervegetation utan står fritt i gräset. På den nedre, breda, gräsdelen står även där buskar. De är utvalda för att klara det skuggiga läget och har undervegetation i form av perenner kring fötterna. Buskarna med undervegetationen är tänkt att skapa rumslighet på ytorna och inspirera till att stanna upp ett tag. Eftersom man är omsluten av vegetationen blir det en trevligare plats att vistas på.

Marktäckande växter: Nedanför parkeringsplatserna och dess inramande häck är stora partier med marktäckande perenner inplanerad. Det beror på det höga slitaget som finns på den här ytan idag. Med hjälp av de marktäckande perennerna kan man undvika att folk går där och även bibehålla en frodighet på ytan.

Lökväxter: Som komplement till planteringarna kommer lökväxter att finnas både vid de marktäckande växterna på den översta delen, i perennplanteringarna över hela ytan samt i den nedre gräsmattan. De lökar som står i gräsmattan används för att skapa ett tidigt flor på vårvintern och bidra till rumsligheten innan resten av växterna har kommit igång.

Sittplatser: Det är inte tänkt att det ska finnas bänkar längs med stråket i den här gestaltningen utan de är placerade på väl valda platser. I det första kvarteret är sittplatserna infällda i halvcirkel vid perennplanteringarna framför kyrkan. Här kan man beundra de vackra växterna i lugn och ro. Två nyplanterade träd skapar ett tak över sittplatserna och ramar även in kyrkan. I det andra kvarteret är två halvcirkel infällda i stråket. Här finns plats för bänkar och man sitter omsluten med buskar och undervegetation bakom sig.

Gemensamt har ytorna kantsten runt omkring sig, dels för att rama in dem men även för att skapa en gräns och skydda vegetationen. De befintliga gatlamporna i äldre stil är inte utritade i illustrationsplanen men tänkta att vara kvar, med undantag för om någon måste flyttas p.g.a. att det stör något element i gestaltningen.

Böljande geometri – Växtval

Nedan presenteras de växter som är utvalda till gestaltningen. Alla växter är utvalda efter ståndortens krav och kompositionen är tänkt att vara en variation i höjd, blomning och funktion. Växterna presenteras i den komposition de ingår i med förklarande text under. För att lättare kunna navigera sig och förstå vilken del av ytan jag pratar om har jag döpt de olika delarna. Dessa har jag valt att kalla:

Nr 1: Triangeln

Nr 2: Parkeringsplanteringen

Nr 3: De böljande planteringarna

Nr 4: Entrébuskar

Nr 5: Sittplatsbuskar

Nr 6: Woodlandet

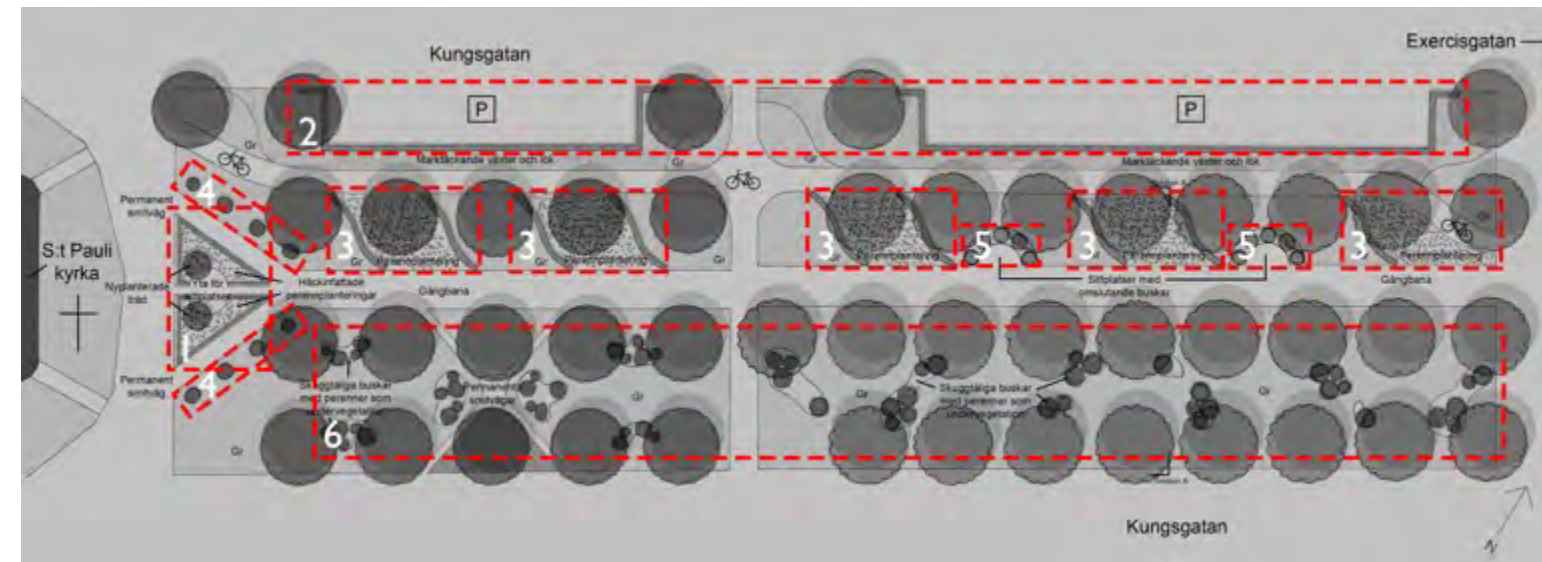

Illustration 6. Översiktsplan i svartvitt med markeringar som visar de olika delarna.

Nr 1: "Triangeln" – perennplanteringen med sittplatser närmast kyrkan.

Med inramade, låga häckar är den här planteringen ett litet smycke vid foten av S:t Pauli kyrka. Planteringarna är likadana, bara spegelvända, och de två körsbären som står på var sin sida om den lilla gången ramar in kyrkan väldigt fint. Här hittar man blommande växter från vår till sensommar i en blandning av perenner och lök. Körsbärsträden bildar ett trevligt tak över sittplatserna och har en uppseendeväckande blomning i maj. På hösten får bladen en trevlig höstfärg i rött och bär som uppskattas av fåglar.

Växtlista "Triangeln"

Presenteras med latinskt namn, svenskt namn, färg på blommor samt blomtid.

TRÄD

Prunus sargentii 'Rosensky' – Bergkörsbär (rosa), maj

HÄCK

Ligustrum vulgare var. italicum 'Atrovirens' – Vintergrön liguster

PERENNER

Agastache foeniculum – Blålila anisisop (blålila), juni-augusti

Astilbe japonica 'Europa' – Silverastilbe (ljusrosa), juni-augusti

Brunnera macrophylla 'Betty Bowring' – Kaukasisk förgätmigej (vit), april-maj

Echinacea purpurea 'Magnus' – Röd solhatt (cerise och orange), juli-september

Helleborus orientalis – Turkisk julros, mars-maj

Heuchera 'Palace Purple' – Alunrot (mörkbladig), juni-juli

Pulmonaria saccharata 'Mrs Moon' – Broklungört (lilarödblå), maj-juni

Thalictrum 'Elin' – Violruta, (blålila med gula ståndare), juni-juli

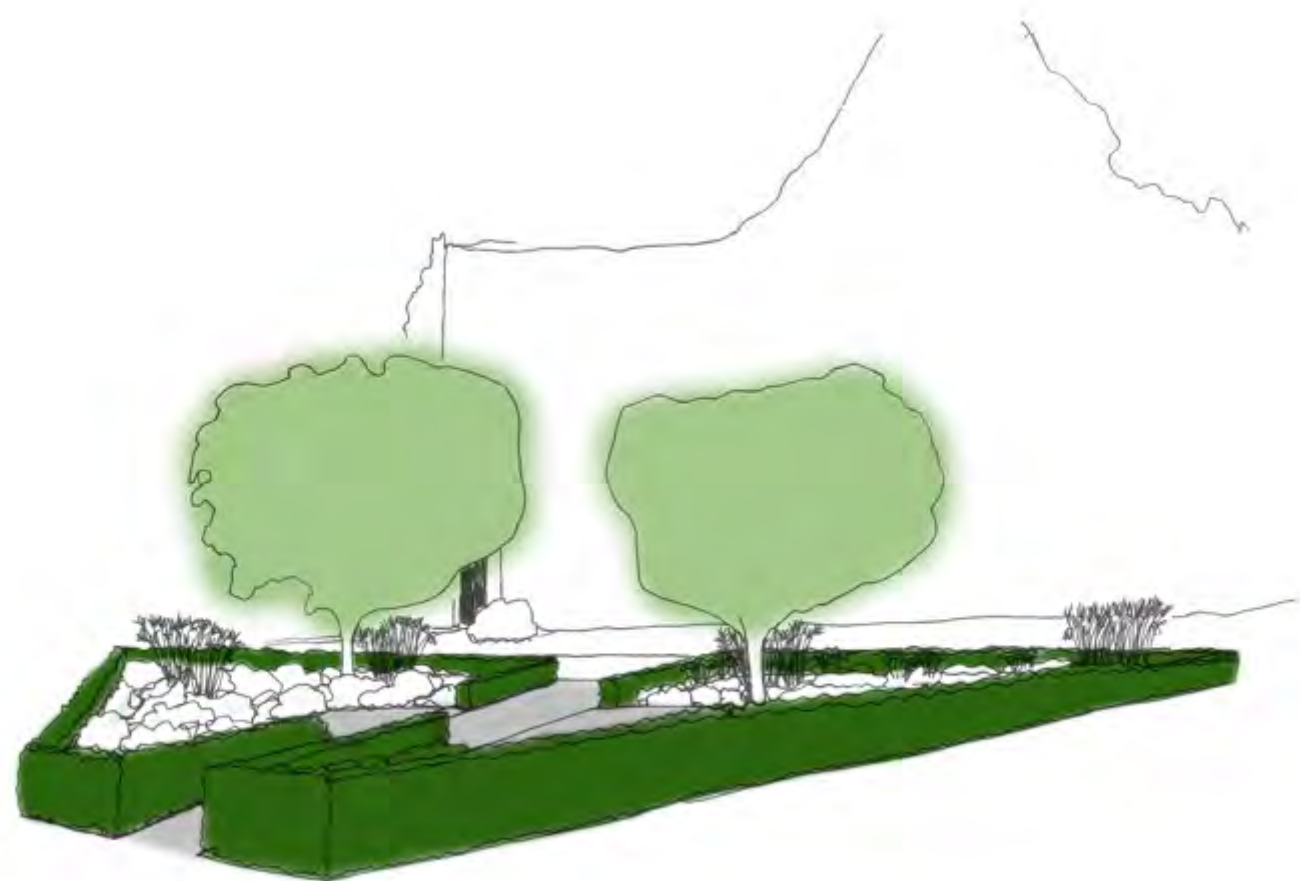

Illustration 7. Vy mot "Triangeln" med S:t Pauli kyrka i bakgrunden.

Nr 2: "Parkeringsplanteringen" – planteringen med marktäckande växter och lök på ytan kring bilparkeringarna.

Den här planteringen är tänkt att vara ett substitut till den idag slitna gräsmattan. En marktäckande perenn kommer att fylla ut hela ytan framför båda parkeringsplatserna. På våren blir det blomprakt med lök som tittar upp ur den vårblomande perennmattan som även är vintergrön. En lägre häck skapar en gräns mellan bilparkeringen och planteringen.

Växtlista "Parkeringsplanteringen"

Presenteras med latinskt namn, svenskt namn, färg på blommor samt blomtid.

HÄCK

Ligustrum vulgare var. italicum 'Atrovirens' – Vintergrön liguster

PERENNER

Geranium macrorrhizum – Flocknäva (rosa), juni-augusti

LÖK

Hyacinthoides hispanica – Spansk klockhyacint (blålila), maj-juni

Hyacinthoides hispanica 'Rosea' – Spansk klockhyacint (rosa), maj-juni

Nr 3: "De böljande perennplanteringen" – perennplanteringen som är belägna mellan cykelbanan och gångbanan.

Tanken med dessa planteringar är att ge både cyklister och gångtrafikanter något vackert att titta på – ett blickfång med lummig grönska. Här står skuggtåliga perenner inramade av häckar i olika höjd och arter som även de har en böljande form. Dessa planteringars flor stäcker sig från tidig vår till sensommar.

Växtlista "De böljande perennplanteringen"

Presenteras med latinskt namn, svenskt namn, färg på blommor samt blomtid.

HÄCK

Fagus sylvatica – Bok

Taxus baccata – Idegran, vintergrön

PERENNER

Epimedium x rubrum – Röd sockblomma (körsbärsröd), maj-juni

Geranium phaeum – Brunnäva (purpurviolett), maj-juli

Hakonecloa macra - Hakonegräs

Hosta Tardiana-gruppen 'Halcyon' – Blåfunkia (lavendelblå), juli-augusti

Kirengeshoma palmata – Vaxklocka (ljusgul), augusti-september

Rodgersia podophylla – Bronsrodgersia (gräddvit), juli-augusti

LÖK

Camassia leichtlinii – Mörk stjärnhyacint (gräddvit), maj-juni

Lilium martagon – Krollilja (mörkt rosa), juni-september

Nectaroscordum siculum – Honungslök (rosa), maj-juni

Illustration 10. Vy över de böljande perennplanteringarna. I bakgrunden skymtas även parkeringsplanteringarna.

Nr 4: "Entrébuskar" – de buskar som följer de permanenta smitvägarna efter kyrkan.

För att rama in de permanenta smitvägarna lite mer samt skydda de närbelägna gräsmattorna är buskar placerade här. De står tillräckligt brett för att inte skapa otrygghet och kan även stammas upp och glesas ur allt eftersom de blir tätare med åren.

BUSKAR

Syringa vulgaris 'Ludvig Späth' – Ädelsyrén
Syringa vulgaris 'Mme Lemoine' – Ädelsyrén

Nr 5: "Sittplatsbuskar" – de buskar som omringar de infällda halvcirkelformade sittplatserna längs med stråkets andra del.

För att få en omslutande känsla har de här buskarna placerats runt de halvcirkelformade ytorna tänkta till sittplatser i form av bänkar. Här tittar lökväxter upp ur en marktäckande matta och förgyller våren med sitt flor. Eftersom det är en väldigt skuggig plats har extra mycket tanke lagts på att hitta växtmaterial som kan trivas här.

BUSKAR

Weigela hybrida 'Bristol Ruby' – Trädgårdsprakttry (röd), juni-juli

PERENNER

Vinca major (violett), april-juni

LÖK

Narcissus 'Mount Hood' – Påsklilja (cremegul), april

Nr 6: "Woodlandet" – de största gräsyterna som visar på den nedre delen av illustrationsplanen.

I den här delen har tanken varit att det ska vara en mer naturlig plantering än en "trädgårdsplantering". Här står skuggtåliga, friväxande buskar i olika höjder. Under dem växer marktäckande perenner tillsammans med utvalda skuggtåliga perenner. Här finns också lök som hinner titta upp innan lindarna haft sin lövsprickning, både i de markerade planteringsytorna men även friväxande i gräsmattan.

BUSKAR

Amelanchier lamarckii – Häggmispel (vit), maj
Euonymus fortunei 'Emerald Gaiety' – Silverbenved
Lonicera maackii – Koreansk try (vit), maj-juni
Lonicera xylosteum 'Emerald Mound' – Dvärgskogstry (gulvit), maj-juni
Ribes alpinum 'Schmidt' – Måbär (gulvit), april-maj
Viburnum lantana – Parkolvon (vit), juni-juli

PERENNER

Epimedium x rubrum – Röd sockblomma (körsbärsröd), maj-juni
Geranium phaeum – Brunnäva (purpurviolett), maj-juli
Hosta fortunei 'Patriot' – Blomsterfunkia (lila), juni-augusti

LÖK

Eranthis hyemalis – Vintergäck (gul), februari-mars
Narcissus 'Mount Hood' – Påsklilja (cremegul), april
Scilla forbesii – vårstjärna (blå), mars-april, *friväxande i gräsmatta*

Illustration 13. Vy över en del av planteringarna i "Woodlandet".

Diskussion

Analys av gestaltning

Att ta sig an en sådan här stor yta med helt fria händer har inte varit den lättaste uppgiften. Den fria handen kan vara mer begränsande än om det finns ramar att förhålla sig till. Jag gjorde dock ett aktivt val att inte göra ett samarbete med kommunen eller möta de boende för deras synpunkter. Detta var för att jag inte ville ha något att förhålla mig till som gjorde det allt för svårt att komma fram till ett resultat. Jag insåg svårigheten i att angripa hela stråket ett tag in i arbetet då jag förgäves försökt komma fram med idéer och koncept till platsen. Efter att ha avgränsat mig till två specifika "kvarter" blev det dock lättare att komma igång med arbetet och få fram ett resultat.

Med hjälp av skissen som verktyg arbetade jag fram den slutliga planen som visas i gestaltningsdelen och även om man kan diskutera hur genomförbar den är i verkligheten eller hur spännande den är, är jag nöjd med resultatet. Den speglar mig och var jag befinner mig i min kompetens just nu, vilket jag inte anser vara något negativt.

Jag har i detta arbetet varit inne och nuddat vid landskapsarkitekternas område och kommit till slutsatsen att det faktiskt är väldigt stor skillnad på trädgård och landskap. Hade jag haft samma utbildning som landskapsarkitekterna har hade resultatet med all säkerhet blivit något helt annat och jag hade kunnat angripa platsen på ett annat sätt. Eftersom vi trädgårdsingenjörer har jobbat med mindre ytor och skalor under utbildningen var detta ett jättehögt berg för mig att bestiga.

När det kommer till vegetationen har inget korrekt markprov utförts och därför har jag inte heller kunnat fastställa exakt jordmån. Växter som finns på platsen och i närområdet vittnar dock om vad det är för jord och förutsättningar i marken. I arbetet har jag utgått från de befintliga växterna och läget när jag valt växterna. Litteratur om växter har styrkt mina val. Det har dock varit svårt att tänka utanför boxen och inte välja sådana arter som man redan vet passar bra och används i den offentliga miljön.

En av tankarna med gestaltningen och användningen av växter var att man skulle ersätta det slitna gräset med någon annan typ av vegetation som höjde trivselsvärdet på platsen. Liksom "Krokusrondellen" vid Pildammsparken på våren skulle den här delen med sina stora perennplanteringar längs med cykelbanan kunna bli en "snackis" i Malmö och ett utflyktsmål för de som inte bor i närheten.

Ser man till de funktioner jag har placerat in i min gestaltning konstaterar jag att det finns för få ställen att slå sig ner på en bänk. Dels finns den första lilla planteringen efter kyrkan med möjlighet till bänkar men sedan dröjer det ändå tills nästa kvarter innan det finns någonstans att sätta sig igen. Man hade kunnat använda en bit av den nedersta remsan av gräs för att skapa ännu fler trevliga sittplatser. Tanken med den gräsremsan är ju dock att man ska vilja sitta där, fast på marken.

De permanenta smitvägarna hoppas jag kunna bli en välanvända då de är placerade där det var som mest uppslitet på gräsytor. Det finns alltid en risk att nya smitvägar skapas men om man sätter en större kantsten runt alla vegetationsytor kan det ta emot för människor att gå rakt över gräsmattan.

Det finns alltid en rädsla i att designa något som inte är tillräckligt funktionellt eller som inte kommer att användas. Den här biten av Kungsgatan är dock så pass sliten att jag tror att all upprustning och renovering är välkommen av de som använder stråket varje dag.

Brokigheten och alla de olika funktionerna som finns på stråket idag är något jag har bekymrat mig över. Hur ska man kunna knyta samman allt och få det till en helhet? Ett bra sätt är att återställa alla fyra raderna av lindar som från början löpte längs med hela gatan.

En del av mig har dock insett att det faktiskt är en styrka att Kungsgatan har alla de här olika funktionerna. Det vittnar om att det har funnits utrymme för utveckling av stråket genom tiderna. Man kan dessutom likna hela Kungsgatan med Malmö som stad. Det må vara brokigt, med många olikheter och både fin- och fulsidor men det binds ihop av en och samma ryggrad (i det här fallet allén) och det är olikheterna som gör platsen till vad den faktiskt är.

Arbetsprocessen

När jag påbörjade det här arbetet insåg jag inte att de olika delarna skulle ställa till det för mig. Inte bara blev arbetet stort, det blev väldigt mycket information att täcka in. Delarna var även tvungna att vara sammanlänkade på ett motiverande sätt. Motiveringen har funnits i huvudet hela tiden, men att få ner det på papper har tagit lite tid. Likaså har det varit med val av plats att göra en gestaltning. Det fanns ju så många delar att välja på och de olika delarna berörde alla olika saker och hade olika utvecklingsmöjligheter. Det fanns även en svårighet att ta sig an en sådan här historisk plats och tänka nytt och utvecklande. Det skrämde mig och gjorde att jag la allt för mycket tid på det.

En tanke som har följt med under hela arbetet är hur man får besökare på en yta att värdera denna högre. Jag har utgått från att om man genomför en upprustning eller renovering och gör det väldigt fint kommer människor att vilja behålla den känslan och är mer mån om hur det ser ut. Risker är att den gamla bilden, och vårdslösheten, finns kvar i människorna och man gör som man alltid har gjort, dvs. går eller cyklar rakt över gräset för att det är närmaste vägen. Det räcker kanske inte med att göra en ny permanent smitväg, människors vanor är och förblir de samma. Kanske skulle någon typ av samverkan kunna göras med de som bor och är verksamma i närområdet för att hjälpa kommunen med utvecklingen av Kungsgatan.

Att vara den som prioriterar de ekonomiska medlen inom kommunen kan inte vara ett lätt jobb i "parkernas stad". Det uttrycket är för övrigt ett man gärna använder sig av på kommunen när man pratar om Malmö.

Det finns många ytor som kräver uppmärksamhet och som börjar bli nedgångna och slitna. Kungsgatan är en av de mest utsatta ytorna som är i stort behov av en upprustning. Bara att det används så pass mycket borde vara en indikation på att stråket behöver rustas upp. Om Malmö stad vill fortsätta profilera sig som en grön stad, "parkernas stad", är det på tiden att de här arbetsområdena får mer pengar att röra sig med för att kunna genomföra upprustningar på stadens grönytor och även upprätthålla en lämplig standard på dem.

Att Kungsgatan är en sådan välanvänd plats visas på den mängd funktioner som finns här. Allra tydligast är det utanför Frans Suells- och Jörgen Kocks gymnasium där cykelställ är infällda i gräsmattan längs med gångbanan. De är överfulla och cyklar står på gräsmattan och kring träden. När jag har besökt den här delen av stråket har det ibland varit rast och eftersom eleverna som studerar här inte har någonstans att ta vägen blir det att de hänger vid sittplatserna längs med Kungsgatan.

Eftersom stråket ligger mitt i Malmö kan det vara vem som helst som använder det. Oavsett bakgrund eller livssituation måste de gröna offentliga ytorna kunna erbjuda platser där man kan få dröja sig kvar. Idag är det en väldigt öppen plats med mycket rörelse både på och runt omkring stråket vilket inte bidrar till en omslutande känsla med goda

utviklingsmöjligheter, som Appleton menade på var det som hjälpte människan att känna sig trygg på en plats.

Det är väldigt intressant att man, när det kommer till vegetation, kan göra så pass drastiska förändringar i ett landskap som att ta ner flera stycken gamla träd för att göra plats för parkeringsplatser. Ett ingrepp som förmodligen aldrig ens skulle föras på tal om det var en byggnad som stod i vägen. Fokus borde istället ligga på att bevara så mycket som möjligt som är kopplat till det historiska ursprunget. Det är också svårt att förstå varför de här parkeringarna överhuvudtaget finns kvar. Flera korsande bilvägar är avstängda och långt ifrån alla parkeringar används. Kanske är det ett bra komplement för de boende i närområdet men man kan även tycka att den här ytan skulle betyda så pass mycket i Malmös historiska värde att kommunen skulle vilja bevara och restaurera den till sitt ursprung och placera möjligheten till parkering någon annanstans.

Källförteckning

- Andersson, B. (2008). *Värnhem och Rörsjöstaden runt östra Malmö*. Höör: Bengt Andersson]. ISBN 978-91-633-3673-7.
- Andersson, M. *Kungsgatan – paradgatan som blev torskstråk och parkering*. [online] (2014-09-23) (Sydsvenskan). Tillgänglig: <http://www.sydsvenskan.se/malmo/kungsgatan--paradgatan-som-blev-torskstrak-och-parkering/>. [2016-05-04].
- Appleton, J. (1996). *The Experience of Landscape*. 1 edition. Chichester ; New York: Wiley. ISBN 978-0-471-96235-9.
- Bucht, E. & Persson, B. (1995). *Grönstruktur i städer och tätorter : utdrag ur PBL-utredningen 1994*. Alnarp: Movium. (Stad & land (Alnarp. 1982), 0280-4549 ; 127). ISBN 978-91-576-4933-1.
- Dee, C. (2001). *Form and Fabric in Landscape Architecture: A Visual Introduction*. 10.12.2001 edition. London; New York: Taylor & Francis. ISBN 978-0-415-24638-5.
- Gentili, B. *Donationsjordar*. [online] (2010-05-06) (Malmö Stad). Tillgänglig: <http://malmo.se/Kultur--fritid/Kultur--noje/Arkiv--historia/Kulturarv-Malmo/A-D/Donationsjordar.html>. [2016-05-03].
- Gentili, B. *Drottninggatan och Kungsgatan*. [online] (2011-09-12) (Malmö Stad). Tillgänglig: <http://malmo.se/Kultur--fritid/Kultur--noje/Arkiv--historia/Kulturarv-Malmo/A-D/Drottninggatan.html>. [2016-05-04].
- Gustafson, R. (Ed) (1975). *Bygga skånska städer: aspekter på stadsarkitektur efter 1850*. Malmö. (Sydsvenska Dagbladets Årsbok; 1976).
- Holmquist, M. & Werner, M. (1978). *S:t Pauli kyrka*. [Malmö.
- Johansson, R., Larsson, G., Andersson, I., Institutet för studier i Malmös historia & Malmö (Eds) (2013). *Malmö 1914: en stad inför språnget till det moderna*. Malmö: Mezzo Mediai samarbete med Institutet för studier i Malmös historia (IMH) och Malmö stad. ISBN 978-91-637-2286-8.
- Kvale, S., Brinkmann, S. & Torhell, S.-E. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 978-91-44-05598-5.
- Larsson, A. (2011). *De gamla järnvägsarkerna - tankar och idéer om utformningen av parkerna*. Diss. Gävle: Högskolan i Gävle. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:410789/FULLTEXT01.pdf>. [2016-05-03].
- Norberg-Schulz, C. (1979). *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture*. New York: Rizzoli. ISBN 978-0-8478-0287-6.
- Pehrsson, P.-J. (1986). *Malmö – parkernas stad, en historik över den offentliga grönskans framväxt*. Malmö: Stadskontorets tryckeri.
- Simonds, J. O. (1961a). *Landscape Architecture: The Shaping of Man's Natural Environment*. New York: McGraw-Hill. ISBN 978-0-07-057391-8.
- Statistiska Centralbyrån. *Antal invånare per kvadratkilometer, 31 december 2015 jämfört med 31 december 2014*. [online] (2016-03-18) (Statistiska Centralbyrån). Tillgänglig: http://www.scb.se/sv/_Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Befolkning/Befolkningens-sammansattning/Befolkningsstatistik/25788/25795/Topplistor-kommuner/290734/. [2016-05-17].

Muntliga källor

Karin Sjölin, Malmö Stad, 2016-04-22

Maria Vallerborn, Malmö Stad, 2016-04-22